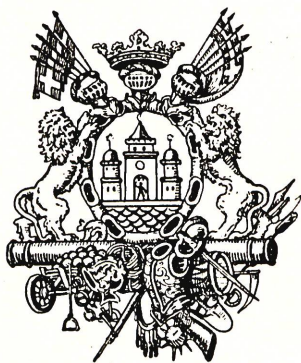

09.38409

EX LIBRIS

KØBENHAVNS
RAADHUS-
BIBLIOTEK

EH

Mag.
09.38409

Gz

u. l

F. U. N. 70 -

Yttringer

om

det Kjøbenhavnske Fattigvæsens Stiftelser

i Anledning af

en Comiteebetænkning til de 32 Mænds Forsamling

af D^{hr}. Sager, Duntzfelt og Meinert

om disse Stiftelser.

Meddeelte

af

Kjøbenhavns Fattigdirection.

Kjøbenhavn 1840.

Trykt i S. L. Møllers Bogtrykkeri, Pilestræde Nr. 105.

1917

09.641

206

2x.1

1917

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

0996

Det er en gjennem alle Livets Forhold prøvet Sætning, at det Rette og Sande gjør sig bedst gjældende, naar de Anskuelser, som fremsættes om en Gjenstand, underkastes nøiagtig og fuldstændig Døftelse fra de forskjellige Synspunkter. Denne Sætning finder ogsaa fuldkommen Anvendelse paa de Spørgsmaal, som Communalforholdenes Udvikling fremkalder. Under de gjensidige Bemærkninger udtales nye Ideer og fremsættes forskjellige Forslag. I det saadanne Anskuelser udvikles, bliver et nyt Lys kastet over de Gjenstande, som overveies; de Duffer og Forlangender, som enhver fra sit Standpunkt kan have, blive tydeligt udtalte, og de Vanskeligheder og Hindringer, som kunne stille sig iveien for deres Opfyldelse blive oisynlige for dem, der med Upartiffhed ville trænge ind i Sagens Realitet. Saaledes kan Enhver, som har Interesse for Spørgsmaalet, faae en mere gjennemarbejdet og modnere Aerkjendelse af de Forhold, hvorom Talen er. Hvad der under disse Discussioner maa erkjendes som det Rigtige og Hensigtsmæssige, gaaer ikke tabt for Udviklingen af de enkelte Forhold; thi strængt Hensyn til det, som gavner Sagen selv, vil sikkert altid være det ledende Princip for alle deres Virksomhed, som have Indflydelse paa Forholdenes Udvikling.

Al dobbelt Interesse bliver det, naar et Affnit af Communens Virksomhed underkastes upartiff Prøvelse af Mænd, der baade have en sand Interesse for den Sag, de have gjort til Gjenstand for deres Betragtninger og tillige, efter deres Stilling til Communen, føle en Opfordring til at oplyse dens Medlemmer om saadanne særegne Forhold, der, uagtet de ere etablerede i Samsfundets Midte, dog ere ubeekjendte for Mange. I Anledning af nogle Bemærkninger,

som D^hrr. Forsørgelsesforstandere Bondrop, Lind, Petersen og Thønnesen i forrige Foraar havde fremsat for Stadens Fattigdirection angaaende Tilstanden i Fattigvæsenets Stiftelser, har Directionen, under 4de Juni s. A., meddeelt disse Herrer sine Ytringer, til Dplysning om, hvorfor man i de omhandlede Retninger netop valgte den Fremgangsmaade, som man har anvendt. D^hrr. Forsørgelsesforstandere have derefter tilstillet Stadens 32 Mænd begge Skrivelser tillige med nogle yderligere Bemærkninger. Det blev af Stadens 32 Mænd overdraget de Herrer Sager, Dunsfelt og Meinert at foredrage Sagen for Forsamlingen. Til Udførelse af dette Hverv har Committeeen deels personlig, deels ved sammes Referent undersøgt Fattigvæsenets Stiftelser og i en trykt Beretning meddeelt en Beskrivelse af flere af disse Stiftelser, ligesom de ogsaa hertil have føiet forskellige Bemærkninger, der, uagtet de ikke fremtræde i Form af specielle Forslag, dog, som udgaaede fra Mænd, der handlede i et offentligt Hverv, have Krav paa Bestyrelsens Dpmærksomhed og Overveieelse. Allerede den Neiagtighed og Stræben efter at finde det Rette, hvormed de i Comiteebetænkningen omtalte Stiftelser ere blevne skildrede, gjør det til et velkomment Arbejde at knytte til denne Betænkning saadanne Bemærkninger, som Bestyrelsen fra sit Standpunkt troer at burde fremsætte om de omhandlede Forhold. Man er saa meget mere tilbøielig til at overgive sine Tanker herom til en større Offentlighed, som man troer, at de forskellige supplementariske Betragtninger, man har at fremsætte, ville, ved at slutte sig til Comiteebetænkningens Indhold, komme til at danne et Heelt, der maa være af Interesse for dem, som det er om at gjøre at have en Mening om de discuterede Spørgsmaal, og at fælde en rigtig Dom over, hvad der i det enkelte Tilfælde bør gjøres eller ikke gjøres.

Der gives i Fattigforsørgelsen flere forskellige Hovedsynspunkter, der i høiere eller ringere Grad ere hinanden modsatte, men som desuagtet kræve Fyldestgjørelse. Det synes derfor, at der allerede i Forholdets egen Bestaafenhed

ligger en Spire til modstridende Anskuelse, og det er alene ved at varetage de forskjellige Interesser med lige Rømpelighed og Retfærdighed, at man tør haabe at bringe Overeensstemmelse i hine afvigende Meninger. Det maa her være tilladt at characterisere nogle enkelte af de mere fremtrædende Synspunkter i Fattigforsørgelsen, især med Hensyn til, at de Betragtninger, som forekomme i det Efterfølgende fortrinsviis have deres Oprindelse af hine Grundanskuelse. Paa den ene Side byder Hjertet at unde den Fattige og Nødlidende alt, hvad hans uskyldte Lidelse giver ham Krav-paa, og den Pligt, der paalægger at fordele de offentlige Gaver mellem Syge, Aldinger og Born, finder en dobbelt Tilfredsstillelse, idet den stemmer saa aldeles med Menneskets naturlige Medfølelse. Paa den anden Side opfordrer den offentlige Moral og de vigtige Interesser, som knytte sig til Folkets aarbare Udvikling, at enhver Forholdsregel, som den offentlige Fattigforsørgelse anvender for at afhjælpe Trang, usie og omhyggelig droftes fra hiint Standpunkt. Naarlig, den store Lov, som stillede Mennesket under en bestandig Forpligtelse til Arbeide, hvilket endogsaa Formaalet for hans Liv er, maa her vedligeholde sin fulde Betydning. Alene Arbeide sikrer Mennesket sin Tilværelse her i Verden, og intet Diemed kan og bør opnaaes, ingen Glæde nydes uden Arbeide. Denne Grundlov for det menneskelige Samfund, hvorpaa al Sædelighed og borgerlig Orden støtte sig, bør aande gjennem de Regler, hvorefter det almindelige Forsørgelsesvæsen bestyres. I modsat Fald vil den menneskelige Gang til Læd og Udsteielse i alle Retninger søge sin Tilfredsstillelse paa den Bindstibeliges og Stræbsommes Beføstning, og den, som selv styrkede sig i Ulykken, vil let vide at gjøre sig deelagtig i de milde Gaver, der kun burde komme den sande Trang tilgode. Fra en tredje Side viser sig statsøconomiske Hensyn, der føre Ordet for forskjellige borgerlige Interesser. Saaledes kan den private Industries Udvikling hyppigen betinge de Forholdsregler, som det offentlige Forsørgelsesvæsen kunde finde i sin Interesse at anvende.

Dersom den fri Fabrikants og Haandværkers Næring undergroves ved de Maader, man valgte til at sysselsætte de Personer, som ere under Fattigvæsenet, vilde man danne en væsentlig Hindring for Udbredelsen af den almindelige Kunstflid, der dog er af største Bigtighed for hele Landet, og paa samme Tid skabe den enkelte flittige og gode Borger i det Erhverv, som skulde tjene til hans og hans Families Underhold. Endeligen maatte ogsaa Omfanget af de Midler, hvorover Forsørgelsen kunde have at byde, affstikke en naturlig Grændse for det, som den offentlige Gæmildhed vil skjænke til de Fattige. Betragtningen af, hvilke Kræfter der udfordres for at efterkomme alle Fattigvæsenets vedblivende Forpligtelser, danner et finantsfelt Synspunkt, der har Krav paa al Opmærksomhed. Det tør vel siges, at Dusstet om at indrette Alt for den Trængende og Nødlidende saa godt som muligt stedse var tilstede hos Bestyrelsen, og at Erkjendelsen af, hvad de forskjellige Interesser i Staten og Kommunen kunde kræve til Begrændsning af den offentlige Godgjørenhed, ikke var mindre levende og virksom. Det er naturligt, at de, der have Leilighed til at undersøge den Fattiges Tilstand under hans individuelle Forhold, maae føle sig dybt bevægede ved den Elendighed, som kan afmale sig deri. Fjernere for deres Betragtning maae de Hensyn være, som ikke gjøre sig gjældende under en bestemt udvortes Form, og det yderligere Offer kunde ikke altid være dem ganske tydeligt, der maatte kræves af Kommunen for at give de enkelte Retninger af Fattigvæsenets Virksomhed et saadant ædlere Opsving, som Humaniteten, uafhængig af andre Betragtninger, vel kunde fremkalde Dusstet om. Det lader sig forudsee, at den naturlige Tilbøielighed til at gjøre de Fattiges Forsørgelse saa fuldstændig som mulig, der til en enkelt Tid, ved en af Omstændighederne foranlediget Undersøgelse af Fattigvæsenets Virksomhed i en speciel Retning anbefaler en forøget Pengeudgift, muligen ved en anden Leilighed vilde henvende sin Opmærksomhed paa en anden enkelt Side af Fattigforsørgelsen. Men en harmonisk Udvikling af For-

holdene byder, at Menneskelighedens Fordringer i lige Grad tilfredsstilles i de forskjellige Retninger af Fattigforsørgelsen; det er derfor vistnok ikke ubetimeligt, at Bestyrelsen fra sit Standpunkt udvikler de Omstændigheder, der, lige med hvad andetsteds er yttret, bør tages i Betragtning, for at kunne have en velgrundet Dom om Sagen i dens fulde Omfang.

Ifølge det Hverv, som var overdraget den Comitee, vi ovenfor have omtalt, har denne givet en Skildring af Tilstanden i det Kjøbenhavnste Fattigvæsens Stiftelser, og har derved havt Leilighed til specielt at omtale trende Klasser af Individider, som ere Gjenstand for Forsørgelse sammesteds, nemlig Lemmer, Arbeidere og Skolebørn.

Ved først at omtale det Princip, hvorpaa Behandlingen af Lemmerne er bygget, erkjender Comiteen Rigtigheden af samme, nemlig at man ikkun bør tilsikre den Trængende de første Fornødenheder, saasom Huusly og en nodtørstig Forsørgelse, hvorimod det maa blive Lemmerne overladt at afhjælpe Livets øvrige Fornødenheder ved Anvendelsen af den Arbeidskraft, der endnu er tilbage, og ved de Tilskud, hvorpaa den værdige Nodlidende ikke forgjæves gjør Regning hos sine Venner og Bekjendtere. Comiteen har imidlertid tænkt sig, at, forsaavidt nogen Forandring i det Bestaaende skulde være tilraadelig, maatte den snarest ligge deri, at Grændsen for, hvad man med Hensyn til Lemmernes Føde antager for absolut nødvendigt til Livets Opbold, blev nogle Procent udvidet, idet man lod de væsentligste Spisevarer blive noget mere nærende. Til at understøtte denne Formening er anført, at det er af Bigtighed for den arbejdende Fattige og for Fattigvæsenet selv, at ikke Arbeidskraften tilintetgjøres for tidlig ved Mangel paa Føde. Det bliver dog saare vanskeligt at fremsætte noget Forflag, som efter Forholdenes Natur kunde indeholde en skarp Begrændsning med Hensyn til den Udvidelse af de væsentligste Spisevarers nærende Kraft, som man

kunde tænke sig onstelig. Lemmernes Forsørgelse i Pleiestiftelserne er grundet paa en dobbelt Basis, deels derpaa, at de, som nebbøiede af Sygdom eller Alder, have Krav paa den offentlige Almisse, deels derpaa, at de ere nogenlunde arbejdsfærdige, saaledes at de, naar ikkun Livets første Fornødenheder ere sikrede, da med egen tiloversbleven Arbeidskraft maae søge at supplere det, som deres andre Fornødenheder kunde udtræve. Den halvarbejdsfærdige Tilstand, hvori Lemmerne befinde sig, danner saaledes et omfattende Begreb, hvorunder Fleertallet af de i Pleiestiftelserne forsørgede Fattige kan opfattes; men Enhver indseer, at en saadan Category kun i en usuldkommen Grad kan finde Anvendelse paa det enkelte Individ. Det kunde vel synes onstelig for en Erkjendeevne, der er stærkere end den menneskelige, gradeviis at afpasse Forsørgelsens forskjellige Goder efter Lemmernes forskellige Arbejdsfærdighed, hvori maa være mange individuelle Afvigelser. Men dersom Bestyrelsen var tilfunds at realisere en saadan Idee, vilde den snart finde, at det er en Opgave, hvis Løsning ligger uden for de menneskelige Kræfters Grændse. Hiint Spisereglement for Lemmerne i Pleiestiftelserne, hidrører fra Begyndelsen af dette Aarhundrede, da den daværende Fattigbestyrelse, for at udvide Naturalforpleiningen og tildeels at sætte den istedetfor den større Uddeling af Pengealmisser, organiserede Forpleiningen efter det, som noie Kjendskab til Almuens hele Levemaade lærte at være det Nødvendige til Fattiglemmers Ophold. Ligesom den Række af Aar, hvori dette Reglement har bestaaet, taler noget for, at den rette Grændse for, hvad der netop kunde ansees for det Nødvendige for den omhandlede Klasse Mennesker, ikke er truffen uden Held, saaledes har man ikke heller havt nogen Anledning til at troe, at den Arbejdskraft, hvoraf Lemmerne ere i Besiddelse, skulde være bleven svækket ved Mangel paa en kraftigere Næring. Snarere har man Grund til at antage, at Lemmernes Kost efter det nugældende Spisereglement i Forening med de øvrige Goder, hvortil deres Stilling forresten giver dem

Afgang, og hvoriblandt fornemmelig maa erindres den Leilighed, de have til at nyde Godt af gamle Benner og Velyndere ved at forlade Stiftelsen hver Helligdag og 2 Timer hver Soguedag, maa ansees tilstrækkelig til at vedligeholde saavel den Arbeidskraft, de kunne antages at være i Besiddelse af, som deres Sundhed i det Hele. Det er meget almindeligt, at Personer, der lede af Cachexie og en høi Grad af Afkræftelse forinden deres Optagelse i Stiftelsen, senere som Lemmer gjenvinde en ikke ringe Deel af deres forrige Kræfter og Sundhed. Det fortjener ogsaa at mærkes, at Lemmerne i Fattigvæsenets Stiftelser i Almindelighed opnaae en meget høi Levealder, omendstjondt de ved deres Optagelse hyppig lide af en eller anden Sygelighed i meer eller mindre Grad. Af de 185 Lemmer i Almindelig Hospital, som døde i Aaret 1839, gaves der 48 mellem 70 og 80 Aar, hvoraf 29 døde af Alderdom, 24 mellem 80 og 90 Aar, hvoraf 18 døde af Alderdom og 2 over 90 Aar, som begge døde af Alderdom. Under Discussionen af nærværende Punkt har man isørigt mere havt Forpleiningen i de mindre Lemmestiftelser for Die, end i Almindelig Hospitals Lemmeafdeling, hvor Forsørgelsen er noget fuldstændigere, hvilket isørigt hidrører derfra, at de Personer, der optages som Lemmer i Hospitalet, ordentligviis ere ganske hjælpeløse, og af langt ringere Arbeidsfærlighed, end de Personer, som indlægges i de mindre Stiftelser. Dersom man af det hele Antal Lemmer, som i Diebliffet findes i disse Pleiestiftelser og som for Tiden udgjør omtrent 600, vil undersøge, hvormange Aar de ældste Lemmer have tilbragt sammesteds, vil man finde, at, til Exempel, de 60 ældste Lemmer, som for Tiden forses i disse Stiftelser, efter i Almindelighed nu at have opnaaet en Alder af 60 indtil 80 Aar, have tilbragt et Tidsrum af 10 indtil 20 Aar i disse Stiftelser. Det Arbeide hvormed de heromhandlede Personer sysselsættes, er i Almindelighed ikke af en saa anstrængende Natur, at særdeles nærende Spiser kunne ansees for at være nødvendige. Dersom der imidlertid skulde være Spørgsmaal om at forøge nogen Deel af Lemmernes

Forpleining, maatte Tælen nærmest blive enten om Brød eller Kjød. Efter de Oplysninger, man har kunnet tilveiebringe, føres man dog til den Anskuelse, at det Qvantum Brød, der tilstaaes Lemmerne, virkelig aldeles tilfredsstillende deres Fornødenhed og yder deres Legeme saa megen Nærning af Planteriget, som udkræves. I de ganske faa Tilfælde, hvor et enkelt Lem har havt Trang til mere Brød og yttret Duffe herom, er der skeet Indstilling i denne Anledning til Directionen og det Fornødne i saa Henseende blevet tilstaaet. Henvende vi vor Betragtning paa den Qvantitet Kjød, som udleveres til Lemmernes Forpleining i Stiftelserne, da er det ioinesaldende, at $\frac{1}{2}$ Pd. eller $\frac{3}{4}$ Pd. Kjød, som er reglementeret for 5 Portioner, respective til gule Weter og Kartoffelsuppe eller til Sobefaal, giver et ringe Qvantum for hvert Individ. Det lader sig med Føie forudsætte, at endog det dobbelte Qvantum meget vel kunde fortæres af Lemmerne, uden at dog deres Forpleining kunde ansees at overstige det, som Mange vistnok vilde ansee for det Nødtørstigste. Der som man, saaledes som synes hensigtsmæssigt, vilde indstrænke den paatænkte Forbedring af Forpleiningen i de mindre Stiftelser til paa den angivne Maade at fordoble de Kjødquantiteter, som ere foreskrevne i Spisereglementet for de mindre Stiftelser, maatte denne Forandring beregnet efter hvad der af Kjød er anvendt i disse Stiftelser i Aaret 1839, i Overeensstemmelse med det for samme gjældende Spisereglement, medføre et Forbrug af 3000 Lpd. Kjød, hvilket efter de sieblikkelige Priser vilde danne en Udgift for Kjød til disse Stiftelser af 4000 Rbd. om Aaret, hvorimod i Diebliffet kun den halve Bekostning ansees fornøden. Marsagernes Rigthed taler isvrigt for, at en lignende Forhøielse i Kjødquantiteterne maatte finde Sted for Almindelig Hospitals Lemmeafdeling. Man vil med Lethed kunne skønne, hvilken forsøgt Udgift denne Forholdsregel vilde medføre for hiin Stiftelse, hvis Lemmeafdeling udgjør omtrent 1100 Personer. Da enhver Forhøielse af Spisereglementets Qvantiteter ikke kan finde Sted uden efter en vis vilkaarlig fastsat Grændse, vil ingen

Sikkerhed kunne havees for, at ikke en senere Tids philantropiske Bestræbelser skulde ville forlange Næringsmidlernes Quantiteter yderligere forhoiede, uden at man vil være istand til at fremsætte andre Grunde herimod end dem, der nu i Diebliffet anføres for den bestaaende Tingenes Orden. Efter disse Sagens Omstændigheder maa Bestyrelsen, naar man ikke vil tage den forøgede Pengesudgift i Betragtning, naturligtviis meget villigen række Haanden til, at den omhandlede Forøgelse i Spisereglementets Kjødquantiteter finder Steb; men man trøster sig dog ikke til for Tiden at kræve et fornyet Offer af Communen for at tilfredsstille en Humanitetsbetragtning, der ikke selv formaaer at antyde sin Begrændsning, og hvis Bægt i alt Fald nogenlunde opveies ved det, som Erfaringen i en Række af Aar har lært at høre til Begrebet af det Nødtørstigste for de omhandlede Personer.

Efter hvad Hr. Forsørgelsesforstandere have yttret, om at Lemmerne burde classificeres saaledes, at nogle ikkun skulde have Huusly med Tilladelse til at være ude paa Arbejde hele Dagen, andre derimod, som hidtil, foruden Bolig, Forpleining og denne da i en større Udstrækning end det for Tiden er Tilfældet, har Comiteen fremsat den Formening, at der, idetmindste tilsyneladende, intet vil være imod Indretninger af Localer, i hvilke Lemmerne ikkun erholdt Bolig. Det forekommer Comiteen rimeligt, at mange af de nuværende Lemmer vilde foretrække den større Frihed for de Næringsmidler, som de nu erholde, og at saaledes en større Selvvirksomhed vilde bevares og en Besparelse indvindes. Comiteen anfører fremdeles, at deslige Lemmer ville være at vælge med særdeles Skjonsomhed, at ikkun saadanne Personer, der kunde holde sig selv med Sengeklæder, Lagener og reglementsmæssig Reenlighed, burde have Afgang til denne Afdeling, og at heri vilde ligge et ikke ubetydeligt Betryggelsesmiddel for en strengere Orden og Sædelighed. Endvidere er det bemærket, at det store Tilløb, en saadan Stiftelse maatte faae, vilde kunne hemmes ved at anvende hensigtsmæssige Betryggelsesmidler under den foreløbige Undersøgelse, ligesom

det og forudsættes, at den strengere Control, som derved vilde erholdes over enkelte Personer, der nu boe i Byen og ikke ville give sig under Fattigvæsenet, i flere Henseender kunde opveie Inconveniensens ved det større Tilløb. Endelig formenes det, at Fattigvæsenet ikke kom til at opoffre andet end det tomme Locale uden Inventarium.

Det er klart, at varm Interesse for at gjøre det saa godt for den Fattige som Omstændighederne tillade det, ligger til Grund for dette nye Forslag. Den finere Classification, som tilsigtes herved, fremtræder imidlertid ikke i det virkelige Liv med saa kjendelige, sig fra hinanden sondrende Momenter, at den attraagende Inddeling af Lemmerne vilde kunne iværksættes uden at man maatte geraade i en Række af practiske Banskkeligheder. Det vilde i en Mængde Tilfælde omtrent være umuligt for Rægerne, Forstanderne og Directionen med Sikkerhed at vurdere, til hvilken bestemt Klasse det enkelte Individ burde henføres, som der i Diebliffet var Spørgsmaal om at skaffe offentlig Hjælp. Den større Banskkelighed, som der kunde ligge heri for Bestyrelsen til at handle med fuldkommen Retfærdighed, vilde let give Stof til grundet Misnoie hos de Fattige, hvis Dnske efter Naturens Lov altid retter sig imod den rigeligere Forpleining og som derfor sjelden ere tilfredse med, hvad der i Diebliffet tilstaaes dem. At nogle af de nuværende Lemmer skulde foretrække den større Frihed for de Næringsmidler, de nu erholde, kan vel ikke bestemt modsiges. Men man har dog ei heller Anledning til at troe, at mange af de nuværende Lemmer vilde være bedre tjente med at have Tilladelse til at være ude paa Arbeide hele Dagen imod at savne den Forpleining, de nu nyde. Det synes saaledes rimeligt, at Udførelsen af det gjorte Forslag vilde paalægge Stadens Fattigvæsen en Forpligtelse, det ikke tidligere har baaret, og at et stort Antal Personer, der nu ere istand til at ernære sig selv, om endog kun nogenlunde ved deres egen Arbeidskraft, saaledes vilde optages i Fattiglemmernes Antal. At de Lemmer, hvem efter Forslaget fri Bolig skulde tilstaaes, burde vælges med særdeles Skjønksomhed, kunde ikke blive

noget specielt Betyggelsesmiddel mod Misbrug under den foreslaaede Art af Understøttelse; thi ethvert af de under Fattigforsorgelsen i Almindelighed forekommende Tilfælde bliver behandlet med saamegen Skjonsomhed, som Bestyrelsen seer sig istand til at anvende, og da Indvilgelse af fri Bolig til Fattiglemmer, ialtsald i sidste Instant, maatte beroe paa Bestyrelsens Afgjorelse, indsees det ikke, hvorledes de her omhandlede Tilfælde kunne behandles med nogen saadan særdeles Skjonsomhed, der kunde sikke fuldkommen for de Misbrug, der saa saare let indsnige sig under Uddelingen af de offentlige Almisser. Da Comiteen ikke har yttret sig over, hvilke andre „hensigtsmæssige Betyggelsesmidler“ der kunde anvendes for at undgaae Misgreb, maa man her indstrænke sig til den Bemærkning, at der ikke vides saadanne Betyggelsesmidler, der ikke allerede anvendes ved andre Arter af Almisens Uddeling, og som kunde frembringe en større Sikkerhed, for at man havde truffet det Rigtige, end den, der i Diebliffet kan have. At man kunde have nogen Control med de Personer, som erholdt fri Bolig af Fattigvæsenet, er vel muligt; men i Virkelighed vilde den ophæves derved, at Personerne fra Morgen til Aften havde Ret til at være ude af Stiftelsen. Jo strengere man vilde gjøre Controllen, jo mere vilde Administrations-Omkostningerne forøges, og saaledes vilde der danne sig en ny væsentlig Udgiøtspost, som Comiteen ikke har taget i Betragtning, idet den har bemærket, at Fattigvæsenet ved den foreslaaede Foranstaltning kun vil komme til at opoffre det tomme Locale. Fattigvæsenet er ikke for Tiden i Besiddelse af Localer, der kunde anvendes til denne Idees Udførelse, uden at man derved vilde berøve sig Localer, som man under Tingenes nuværende Tilstand har uomgængelig nødvendig Brug for. Skulde man tage det fremsatte Forslag til Følge i saadant Omfang, at i det Mindste nogle Hundrede Individuer kunde nyde den omspurgte Understøttelse, maatte man anskaffe en ny passende Bygning, der neppe vilde kunne have uden en Udgiøt af 10 til 15000 Rbdlr. De Omkostninger, som vilde flyde af, at Stiftelsen maatte

have en Inspecteur, en Portner og det Personale, som udfræves til den almindelige Reenligholdelse m. m., bør ikke heller forbigaaes. Sagen vilde ogsaa have andre Meiligheder i Følge med sig, hvilke man troer at burde fremhæve. Man har villet søge et Betryggelsesmiddel for en strengere Orden og Sædelighed deri, at alene saadanne Personer, der kunde holde sig selv med Sengklæder, Lagener og reglements-mæssig Reenlighed, burde have Adgang til den foreslaaede Stiftelse. Men, hvad vilde Bestyrelsen være istand til at gjøre, saafremt de i Stiftelsen indlagte Personer, der efter deres hele større Frihedstilstand ikke kunde nægtes Naadighed over deres Tiendele, afhændede disse eller paa anden Maade skillede sig ved dem? Og hvad vilde man gjøre, naar disse Gjenstande ved Slid gif tabte? Enten kunde man forlange, at deslige Personer skulde forlade Stiftelsen, men herved kom de endnu i en hjælpeløse Forsatning, og vilde altsaa paa anden Maade kunne haabe at opnaae en bedre Forsørgelse af Fattigvæsenet, eller ogsaa maatte man strax lægge saadanne Personer i en af de nuværende Pleiestiftelser eller Hospitaler, hvor de dog tildeels ere forvissede om netop at erholde de Goder, som de kunde attraae. En tredie Afgjørelse af Sagen var vel mulig, nemlig den, at man lod de Personer, der nøde fri Bolig af Fattigvæsenet og ved egen Skyld nedsaak i hjælpeløs Tilstand, forblive i denne. Denne Afgjørelsesmaade vilde snart have til Følge, at det lagdes Bestyrelsen til Last, at ikke Orden og Reenlighed herskede i disse Friboliger, ligesom der nu fremsættes Ytringer om, at den onsteligste Reenlighed tildeels savnes blandt Lemmerne i de nuværende Pleiestiftelser. Men det lader sig forstaae uden videre Udsviing, at man kun kan forlange strenge Regler overholdte i den Deel af Forsørgelsen, som tilflyder Bedkommende af Fattigvæsenet, og at de Forhold, som den Trængende ved sin egen Arbejdskraft og efter sit eget Skjøn ordner med Hensyn til sin yderligere Forsørgelse og Forpleining, maa behandles med al den Barmhertighed og Barmhjertighed, som man skylder Enhvers individuelle Bestemmelse af sine Livsforhold. Stiftelser, hvori der

indrømmedes Friholig til Personer, som hele Dagen kunde være ude paa Arbeide, vilde ogsaa let kunne deprimere den i Staden almindelig gjældende Dagløn for simple Arbeidsfolk af begge Køn. Sine Personer vilde kunne behjælpe sig med en ringere Dagløn, end andre, da de ikke tillige skulde udrede deres Huusleie af deres Arbeidsfortjeneste; de vilde saaledes være istand til fremfor andre at forskaffe sig Arbeide, ved at forlange en ringere Dagløn. Man vil herimod indvende, at de i Stiftelserne optagne Personers Arbeidsfærlighed ikke maatte være tilstede i fuldkommen Grad; men deels vil det være umuligt at kunne opfatte disse finere Nuanceringer af Arbeidsfærligheden, deels forudsættes det i Forslaget, at Personerne ere ude paa Arbeide hele Dagen. Dersom den foreslaede Forholdsregel udførtes efter en større Maalestok, kunde den saaledes let indvirke forstyrrende paa Forholdet mellem den arbejdende Befolknings Dagløn og daglige Udgifter. Englands tidligere Exempel lærte os, at et offentligt Fattigvæsen, som paatager sig at give et større eller mindre Tilskud til den ordinaire Dagløn, let kan komme til at overtage en meget betydelig Andeel af den arbejdende Befolknings Forsørgelse, da Entreprenurerne altid maa finde det i deres Interesse at reducere Daglønnen, og det for Arbejderen er ligegyldigt, om han faaer det, som udkræves til Livets Ophold, af den private Entrepreneur eller af det Offentlige. Ethvert Skridt, som gjøres i denne Retning, maa fremkalde Betænkelse; man fjernes saaledes fra det, der er det ene Rette og Naturlige, nemlig at Enhver, som formaaer at arbejde, bør stole paa sig selv og bør ordne sine Livsforhold efter det, han ved sin egen Personlighed er istand til at erhverve sig. Det er af Comiteen udhævet andetsteds som ønskeligt, at der kunde træffes Garnatier mod et altfor stort Tillob af Fremmede til Communen. Det synes rimeligt, at netop Stiftelser af den omhandlede Art vilde indeholde en Tillokkelse ved Siden af de mange andre, som findes heri Staden, for udenbyes Forsørgelsesberettigede til at tye her til Staden. Hvormangen Arbeider vilde ikke finde et Motiv

til at ned sætte sig her i den Omstændighed, at han, saasnart han characteriseredes som Trængende, kunde haabe, at erholde frit Huusly og desuagtet disponere over sin hele Arbeidskraft til sin egen Fordeel?

Fremdeles yttre Comiteen, at det maa ansees uhensigtsmæssigt, at der i Fattigvæsenets Regnskab, finder en Sammenblanding Sted af Udgifter til Skolerne og Lemmestiftelserne samt Byforsørgelsen og tillige af Udgifterne til det almindelige Hospitals Patient- og Lemmeafdeling, hvorved det er umuligt at erholde en Oversigt over disse aldeles heterogene Enkeltheder. Det har til forskjellige Tider, længe forinden hiin Comitees Bemærkning fremførtes, været yttret af flere af Bestyrelsens Medlemmer, at interessante Betragtninger vilde kunne anstilles over disse enkelte Grene af Fattigvæsenets Virksomhed, saafremt de fornævnte Enkeltheder ogsaa traadte aldeles adskilte fra hinanden frem igjennem Regnskabet. Denne Sag maatte dog i sin Udførelse støde paa meget væsentlige Hindringer. Det maa erindres, at Skolerne og de mindre Lemmestiftelser ere forenede i samme Bolk og nu engang organiserede under Eet. Ogsaa er Patient- og Lemmeafdelingen i Almindelig Hospital Dele af een og samme Stiftelse. Flere Omstændigheder gjøre det umuligt at gaae ind paa den yderligere Afsondring af Udgiftsconten, man har tænkt sig som hensigtsmæssig. Adskillige af Stiftelsernes Udgifter ere nemlig i den Grad fælleds for flere af de anførte Enkeltheder, at det synes at være aldeles umuligt at gjøre en rigtig Repartition paa de forskjellige Afdelinger af Stiftelserne. Det vil til Ex. ikke lade sig gjøre at opgive, hvilken Deel af Inspectorens, Portnerens og flere andre Bestjeters Lønning der falder paa Skolen og hvilken Deel der falder paa Lemmeafdelingen i Stiftelsen. Det samme gælder om Bygnings-, Inventar-, Reparations-, Brændsels-, Belysnings-, Renovations-Udgifter og flere andre. Dersom man vil træffe en Afsondring efter Stiftelsernes forskjellige Afdelinger med Hensyn til de Forhold, de fornævnte Udgif-

ter angaaer, vil man, hvor samvittighedsfuldt dette endog saa gjøres, blive ledet ind i Forviklinger, hvis Ende ikke vilde være at stue. Den Afstilling af Udgifterne, man snarest kunde tænke sig, skulde være den imellem Forsørgelsen i Stiftelserne og Bysørgelsen. Men ogsaa med Hensyn her- til findes saadanne Dele af den offentlige Almisse, saasom Uddeling af Brød og Sygemad, ligesaavel som Lægehjælpen, ifølge deres naturlige Bestaafenhed at være fællede for disse Enkeltheder, saa at der ikke i Virkeligheden uden Besvær kunde optages i Regnskabet nye forskjellige Arter Conti til særskilt Oplysning om hine Forhold. Dersom det i et enkelt Tilfælde kan interessere at undersøge Indtægterne og Udgif- terne for de enkelte Afdelinger af en Stiftelse i Forhold til hinanden eller til Bysørgelsen, vil det uden megen Møie være muligt ad den calculatoriske Vej at komme til et Re- sultat, hvorover man kan anstille sine videre Betragtninger. Men fordi det i et enkelt Tilfælde kunde være magtpaalig- gende at komme til en Erkjendelse af, hvad en Afdeling af Fattigforsørgelsen koster, vilde dog heri neppe indeholdes en gyldig Grund til, for bestandig at besvære Forretningsgangen med en Afsondring af Forhold, der efter deres Natur ligge hverandre saa nær, og at overlæsse Regnskabsførelsen med forskellige nye Conti, der let i flere Henseender kunde blive af en aldeles imaginair Bestaafenhed. Men herfor burde man vel saameget mere vogte sig, som det Dunke hyppigen er blevet udtalt, at Fattigvæsenets Regnskaber bør simplificeres saa meget som muligt. Med Hensyn til Almindelig Hospital vil det af de samme Grunde, vi foran have udviklet, med- føre Banfælighed eller endog Umulighed at iværksætte et fuld- stændigt omfattende særskilt Regnskab for Patientafdelingen og Lemmeafdelingen. At indrette særskilte Bogholderier for hver Afdeling, kan vel tænkes; men Stiftelsens Forretningsgang vilde i høieste Maade besværes, dersom, til Exempel, ikke brugte Inventarier kunde afgives fra Patientafdelingen til Lemmeafdelingen, udenat en Af- og Tilfrivning med vilkaar- lige Summer skulde gaac igjennem Hospitalets hele Boghol-

derie, eller dersom der med Hensyn til Linnedets Bast eller Patients og Lemme-Deconomien skulde finde en fuldkommen Afsondring Sted for Hospitalets enkelte Afdelinger alene paa Grund af Regnskabet. Det Byrdesulde i at anvende et slikt Middel for at tilveiebringe Erkjendelse i denne Deel af Fattigvæsenets Virksomhed, vil dog sikkert overveie Værdien af de Betragtninger, man kunde hente fra de saaledes oplyste Forhold.

Det har flere Gange været offentlig Discussion underkastet, om ikke Lemmerne i Pleiestiftelserne bør forsynes med Lagener; ogsaa har det været anseet for ønskeligt, at Kroplinnedet besørages vasket af Fattigvæsenet for Lemmerne. Det er Reglen i Fattigvæsenets mindre Stiftelser, at Lemmerne, der paa Grund af deres tildeels arbejdsfærdige Tilstand optages i disse Stiftelser, foruden den tarvelige Forpleining de nyde, tillige erholde Sengklæder af Fattigvæsenet, hvorimod det paaligger dem selv ved Arbejde at fortjene sig saameget, som udtræves til deres øvrige Fornødenheder og til at holde sig med Linned og Reenlighed. Derimod faae Lemmerne i Almindelig Hospitals og St. Hans Hospitals Lemmeafdelinger saavel Lagener som Kroplinned, da de Personer, som indlægges der, ordentligviis ere hoist hjælpeløse og uden den Arbejdsfærdighed, som man regner paa hos Lemmerne i Arbejdsbusene. Allerede i Directionens Meddelelse af Aft. Juni f. A. til D^r. Forsørgelsesforstandere, har man, efter i Forbigaaende at have antydet, hvilken Virkning den foreslaaede Forpligtelse for Fattigvæsenet til ogsaa at forsyne Lemmerne i Arbejdsbusene med Lagener og Kroplinned, maatte frembringe paa de aarlige Udgifter, tillige yttret, "at dog denne finansielle Betragtning naturligviis maatte falde, saafremt Pleielekkerne virkelig havde et i Forholdenes Natur grundet Krav paa den foreslaaede Forsørgelse, at Directionen imidlertid ikke skønnede rettere, end, at det maa ansees principmæssigt, at Pleielekkerne, hos hvilke dog en vis Grad af Arbejdsfærdighed er tilstede, selv holde sig med Forsyning af Bast og Beklædning, — den Fornødenhed, der ligger Men-

nekrets Jeg nærmest, — ligesom de tillige ad den private Veil, vilde kunne haabe nogen Understøttelse ved den Veilighed, som de 2de Timers daglige Udgang af Stiftelsen giver dem, til at nyde godt af tidligere Benner og Belyndere. Vidste ogsaa de Personer, som nu indlægges i Pleiehusene at de der vilde blive forsynede med alt Muligt, da kunde man være overbevist om, at den Arbejdsfærdighed, som dog i en vis Grad er tilstede hos dem, vilde gaae aldeles tabt, og at de, saaledes som allerede nu jevnlig er Tilfældet, ved Optagelse i Fattigvæsenets Stiftelser, vilde afstaae deres Eiendele til Andre eller sælge eller forfølge dem, og saaledes ganske sorgløse kaste deres fuldstændige Forsørgelse over paa Fattigvæsenet.”

Comiteen har vel i Anledning af disse Bemærkninger yttret, at man kunde modarbejde det fornævnte Salg af Sengklæder og Lagener, deels ved den ovenfor omtalte Stiftelse med Friboliger, som skulde være ønskelig for mange Lemmer, deels derved, at de ordentlige Lemmer, der medbringe Sengklæder m. v., komme i de bedre Stiftelser og derved under bedre Omgivelser. Hertil knytttes den Bemærkning, at Reenlighed og den heraf betingede Orden ere de nødvendige Forbringer for en Stiftelses Bestaaen, hvorhos er yttret den Formening, at enhver anden Bequemmelighed, der under Fattigvæsenet erhverves paa Communens Bekostning, bør tilfidesættes for et saadant høiere Hensyn. Det er ikke ganske indlysende, at Lemmernes Salg af deres Eiendele, kunde modarbejdes ved at indrette en Stiftelse med Friboliger. Det er allerede forhen paapeget, hvorledes man vanskelig vilde kunne indskrænke de omhandlede Personers Disposition over deres Sengklæder og andre Eiendele, efterat de vare indlagte i en saadan Stiftelse, som den foreslaaede med Friboliger; dersom de under deres Ophold i Stiftelsen enten afhændede eller opsted deres Pinned eller Sengklæder, vilde det samme Spørgsmaal, som nu opkaastes med Hensyn til Pleiehusene, ogsaa kunne opkaastes med Hensyn til den foreslaaede Stiftelse

med Friboliger, nemlig om det ikke tilkom Fattigvæsenet at forsyne de i Stiftelsen værende Personer, som besandt uden Sengklæder eller Linned, med det, som i saa Henseende var fornødent. Hvis man nu vil spørge om, hvilken forøget Pengedgift der udkræves af Communen, dersom man vil paalægge Stadsens Fattigvæsen den Forpligtelse at udstyre Lemmerne i Arbeidshusene med Lagener og Kroplinned, maa hertil bemærkes følgende. Der findes i Fattigvæsenets Arbeidshuse allerede indlagt omtrent 600 Individier, foruden omtrent 100 tildeels ældre og svageligere Personer som fra Ladegaarden og Almindelig Hospitals Sygeafdeling efterhaanden ville komme til at gaae over i den omhandlede Klasse af Lemmer i de mindre Arbeids- og Pleiehuse heri Staden, altsaa omtrent 700 Individier, om hvem der i denne Henseende kunde blive Spørgsmaal. Da det Ringeste, hvormed Lemmerne kunde forsynes, maatte være 2 Par Lagener til hver, vilde dette for det nævnte Antal udgjøre 1400 Par. Dersom man antager, at der til hvert Par Lagener anvendes 9 Allen Ravndug til 24 fl. pr. Allen , vilde dette udkræve et Indkjøb af 12,600 Allen Ravndug . . . . . 3150 Rbd. = 32 St. Sylon og Traad til 16 fl. pr. Par. . . . . . 233 — 32 —

3383 Rbd. 32 St.

Et saadant Beløb vilde altsaa udfordres, for at gjøre den første Anskaffelse i Overensstemmelse med den fremsatte Idee, naar man tænker sig den udført i sit fulde Omfang, saaledes som den burde være. Iffun at give Lagener og Kroplinned til dem, der befindes uden Saadant, og derimod ikke til dem, der maaskee ved Omhyggelighed og Sparsommelighed have bevaret sig nogle Restes heraf fra bedre Tider, vilde i mange Tilfælde være at belønne den Skjodesløse, og at modarbejde Glid, Nøisomhed og Lyst til at hjælpe sig ved egen Kraft. Den aarlige Udgift til Vaskningen bliver cirka 72 fl. for hvert Lem , hvilket for det hele Lemmeantal vilde udgjøre . . . . . 525 Rbd.

Antager man, at de ny anskaffede Lagener kunne gjøre Tjeneste i omtrent

6 Aar, maatte den fremtidige aarlige ny
 Anskaffelse beregnes til at udgjøre . . . 563 Rbd. 85 $\frac{1}{2}$ Sfl.
 tilsammen 1088 Rbd. 85 $\frac{1}{2}$ Sfl.

Ogsaa har Comiteen udtalt sig for D^{hr}. Forsorgelses-
 forstanderes Mening, at Kroplinnedet bør besorges vasket
 af Fattigvæsenet. Den Betragtning, hvorpaa dette støtter sig,
 nemlig at Reenlighed herved i hoi Grad vilde fremmes,
 maatte ogsaa tale for, at Fattigvæsenet tillige udstyrede
 Lemmerne med Kroplinned, forsaavidt de ikke besad saadant.
 Dette blev desuden udtryffeligt udtalt i Forstandernes Be-
 mærkninger af 7de Mai s. A. Anskaffelse, Bedligeholdelse og
 Reenholdelse af Kroplinned til 700 Individer i Fattigvæse-
 nets Stiftelser, vil medtage følgende Omkostninger:

a. til den første Anskaffelse, beregnet til 3 Sflr. til hver, eller
 2,100 Sflr. til 5 A., 10,500 A.

Kavndug til 24 β . . . . . 2625 Rbd. = Sfl.

Syningen med Tillæg af Traad til 10 β . 218 — 72 —

2843 Rbd. 72 Sfl.

b. aarlig Bedligeholdelse til 1 $\frac{1}{2}$ Sfl. aar-

lig for hver Person 1050 Sflr. til 5

A., 5,250 A. til 24 β . . . . . 1312 — 48 —

Syningen med Tillæg af Traad til

10 β . pr. Sfl. . . . . 109 — 36 —

Vaskningen i et Aar pr. 36,400

Sfl. til 2 $\frac{1}{2}$ β . . . . . 947 — 88 —

2369 Rbd. 76 Sfl.

Heri indeholdes Materialier til at kunne bedømme, hvad
 det vilde koste Comunen at bringe de Ideer til Virkelighed,
 som man har udtalt om at forsyne Lemmerne i Arbejdshu-
 sene med Lagener, Kroplinned og Vask. Saafrømt Comunen
 virkelig skulde være tilfunds at underkaste sig de Bekostninger,
 der efter det Foranstaaende vil være fornødne forat realisere
 Sagen paa den foreslaaede Maade, vil naturligviis enhver
 Hindring herfor være bortryddet; thi for Bestyrelsen kan det
 kun være en behagelig Pligt at forbedre den Trængendes
 Stilling, saavidt de Midler, som udfordres hertil, stilles til

dens Raadighed. Bestyrelsens Erindringer i dette Punkt af Sagen indskrænke sig derfor alene til, at man for sit Bedkommende ikke har troet at burde foranledige en foreget Udgift, som ikke kunde ansees hjemlet ved det Princip, der ligger til Grund for de tildeels arbejdsfærlige Lemmers Forsørgelse i Arbejdshusene.

Bed at omtale Arbejdsanstalten paa Ladegaarden har Comiteen yttret sig over flere Punkter, som angaae saavel denne Stiftelses indre Organisation som dens Virksomhed i forskellige Retninger.

Saaledes er der, med Hensyn til den egentlige Fabrikbeskæftigelse paa Ladegaarden, hvilkens fornemmelig bestaaer af Uld- og Linned-Manufactur, bemærket, at den sidste er til stort Tab for Anstalten og kun leverer et maadeligt Material, hvorimod det formenes, at Uldmanufacturet mere egner sig til den ufuldkomne Bedrift, som maa være en Følge af den hele Indretning. Det er af Comiteen indrømmet, at det var naturligt, at man under de almindelige Klager over Indgreb i private Uldmanufacturer ønskede at forsøge Linnedfabrikationen, idet man saaledes tillige kunde beskæftige en Deel Spindere og Skolebørn og derhos gjøre Indkjøb af Linned til eget Forbrug uødvendigt. Comiteen har imidlertid, i Betragtning af det Resultat, Linnedfabrikationen har frembragt, yttret den Formening, at man ei alene ikke burde udvide den, men snarere indskrænke den saameget som muligt, saa at man ei uden Nødvendighed beskæftigede de Fattige med Linnedspind, og at man langt hellere burde kjøbe Linned-Barer, end udvide Fabrikationen, for derved at erholde det fornødne Linned til eget Forbrug.

Bestyrelsen havde tidligere indskrænket Linnedfabrikationen ved Fattigvæsenet til Bævning af det Garn, der blev spundet paa dets Arbejdsskoler og af Lemmer i dets Arbejdshuse og Hospitaller, som manglede Spind for Private, men det har i de senere Aar viist sig, at Bestillingerne paa Hør-

Hamp- og Blaarspind for offentlige og private Fabriker samt Stadens Indvaanere ere saa kjendeligen aftagne, at Directionen har været i den Nødvendighed at maatte beskæftige mange ledige Hænder med Linnedspind for Fattigvæsenets Regning, som tidligere sysselsattes ved fremmede Bestillinger. Dette maatte i og for sig alene give tilstrækkelig Anledning til Linnedfabrikationens Udvidelse, skjøndt Bestyrelsen ikke under de derom stedfundne Døvevielser var ubekjendt med de Mangler, som en saadan udvidet Linnedfabrikation med deels mindre øvede, deels uøvede Hænder, i dens Følger maatte vise for Fattigvæsenets Balance ved mindre gode og mindre billige Varer. Selv om det maatte findes hensigtsmæssigt at opheve Linnedfabrikationen, hvorfor flere Stemmer have udtalt sig i Directionen, lader dette sig for Tiden aldeles ikke gjøre, eftersom man for Djebliffet understøtter imellem 2 til 300 Fattige omkring i Staden, ved at give dem Fortjeneste ved Linnedspind. Da det frembragte Garn ikke er safteligt, fordi det ikke kan udholde Concurrencen med Maskingarnet, der, af udmærket Dvalitet, efter den lavere Toldsats kan sælges her langt billigere end det ved Haandspind tilvirkede Garn, er Directionen i den Nødvendighed at maatte lade saavel dette Garn, som det, der spindes af dets Skolebørn og af Lemmer i dets Stiftelser, væve i Fabrikken paa Ladegaarden, og derefter paa den hensigtsmæssigste Maade at anvende det til Fattigvæsenets Fornødenheder, uanset Productets Mangler og Kostbarhed. Iøvrigt maatte Bestyrelsen finde det rigtigt, at Fattigvæsenet, saavidt muligt, selv fabrikerede det Linned, hvorfor det havde Brug. Den Kongelige Resolution af 29 Mai 1833 opstiller det Princip til Rettesnor for Arbeidsdriften under Fattigvæsenet, at dette, saavidt muligt, selv bør forarbejde alle dets Forbrugsartikler og kun, forsaavidt som dette ei maatte afgive tilstrækkelig Beskæftigelse for de i Arbeidsanstalten anbragte Indvinder, lade forarbejde til Affætning, hvorved dog, saameget som muligt, maa undgaaes at gaae ind paa de næringsdrivende Borgeres Erhverv. Den mere udvidede Linnedfabrikation var derfor aldeles over-

eensstemmende med den Grundregel, som den Kongelige Resolution havde foreskrevet for Fattigvæsenets Arbejdsdrift. Dersom man vilde tage Comitéens Anskuelse til Følge og altsaa indskrænke Linnedfabrikationen paa Ladegaarden samt i tilsvarende Forhold udvide Uldfabrikationen, indsees det ikke hvorledes man skulde gaae deres Klager imøde, der ville drive lignende Uldmanufakturere som de, der findes paa Ladegaarden, men som vilde finde sig hindrede ved den betydelige Concurrence, som Fattigvæsenet maatte danne ved at lade Størstedelen af sin Arbejdsdrift virke i samme Retning. Forsaavidt Fattigvæsenets Fabrikation af linnede Varer befindes at være dyr i Forhold til de almindelige Priser for lignende Varer, da bliver det Tab, som opstaaer heraf for Communen og falder alle Skatteyderne til Last gjennem Fattigskattens Udredelse, mindre soeligt for den Enkelte og træder ikke fjendtlig op mod Borgernes daglige og retmæssige Erhverv, saaledes som bliver Tilfældet, naar Fattigvæsenet, ved at udvikle sin Arbejdsdrift i en enkelt Retning, gjør det besværligt for private Fabrikanter at søge deres Erhverv i lignende Bestæftigelse.

Ved at omhandle den indre Orden i Stiftelsen, har Comitéen yttret sig over det mindre Hensigtsmæssige i, at Individer findes samlede paa Ladegaarden, som, efter deres Forhold og tidligere Stilling, burde ønskes affsonrede saameget som muligt. Det er fremdeles bemærket, at de forskjellige Kjønnene vel ere adskilte fra hinanden, hvilket i sidste Sommer skete ved en Deling af Stiftelsens Gaard med et Plankeværk, men at det neppe er sandsynligt, at en fuldstændig Isolering af Kjønnene derved er opnaaet; ligesom det ogsaa formenes, at den forventede Afgang fra Anstalten ikke heller er sporet som Følge af Plankeværket. Den Omstændighed, at Fruentimmer og Mandfolk vare saa nær forenede i Stiftelsen, havde ligeledes i forrige Foraar fremkaldt det Forslag af D^r. Forsørgelsesforstandere, at man burde henlægge Fruentimmerne til Frelserens Arbejds-huus, drage nogle Lemmer herfra til andre Stiftelser og lægge de huusvilde (snattede) Mandfolk til Ladegaarden, aldeles isolerede

fra de sunde og beskæftigede med særegent Arbejde, medens de snattede Fruentimmer kunde forblive under lige Forhold paa Frelserens Arbeidshuus. — Allerede dengang, da Arbeidsanstalten paa Ladegaarden gaves sin nuværende Organisation, indsaae man ret vel, at det var en Mangel ved Indretningen, at Mandfolk og Fruentimmer ere samlede paa eet Sted. Grunden til at denne Mangel ikke under de forhaanden værende Omstændigheder kunde afhjælpes, ligger Enhver meget nær for Dine. Saalænge Fattigvæsenet maa antage sig ligesaa vel Fruentimmer som Mandfolk, der ere blevne forarmede, som oftest ved Sviir, Riberlighed o. s. v., kan en Stiftelse i Ladegaardens Aand ligesaa lidet undværes for Fruentimmer, som for Mandfolk. Men naar hiin Stiftelse ei kunde forbindes med den for Mandfolk, maatte naturligtvis en egen anlægges, hvilket imidlertid vilde lede til dobbelte Beføstninger. Det er altsaa i et oeconomist Hensyn af største Betydning, at Hovedgrunden ligger til, at begge Kjon findes paa Ladegaarden, og at man, for at opnaae eller nærme sig en Adskillelse mellem dem, har maattet benytte Midler, hvilke i og for sig maae anses for at være mindre kraftige. Allerede tidligere er flere Gange den Bemærkning, som nu senere gjentoges af Dhr. Forsorgelsesforstandere, bleven fremført i Directionen, om det ikke kunde være hensigtsmæssigt, at hele Fruentimmer-Afdelingen anbragtes i en af de Bygninger, som høre til Frelserens Arbeidshuus. Det lod sig dog forudsee, at, om endogsaa Locale saaledes kunde tilveiebringes, vilde en betydelig Udgift ikke være at undgaae, naar der for Fruentimmer skulde indrettes en Arbeidsanstalt i sit Princip lig den paa Ladegaarden, hvortil vilde udtræves baade særskilt Opsyn og en affondret Deconomi for denne Afdeling. Dersom ifølge dette Arrangement de snattede Mandfolk, der hidtil stedse ere blevne afgivne til Kuur i Frelserens Arbeidshuus, nu skulde forblive paa Ladegaarden, vilde denne Sammenblanding af Syge og Sunde i Stiftelsen let kunne fylde baade Inventarium, Material og Fabrikater med Smittestof; ligesom ogsaa heraf kunde udvikle sig en ugunstig Formening hos

Publikum om Bestaffenheden af Fattigvæsenets Fabrikater, der vilde skade Affætningen til Private og offentlige Autoriteter, og tillige, med Hensyn til Barer eller Fabrikater til Fattigvæsenets Tjeneste, navnlig til dets Børns Opklædning, fremkalde en Vebredelse, som det vilde være ude af Bestyrelsens Evne at gaae imøde. Det vilde ogsaa have sin Betænklichkeit at bringe den depraverede Klasse, der findes i Ladegaardens qvindelige Afdeling, ud i Frelserens Arbeidshuus, hvor der er baade Drenges og Pigeskoler, samt et betydeligt Antal baade af mandlige og qvindelige Lemmer. Man vil hertil gjøre den Bemærkning, at allerede for Tiden bestaaer den Ulempe i Stiftelsen, at huusvilde Personer af begge Kjønn, der lide af Hududslæt og derfor tages under Behandling i Frelserens Arbeidshuus, ikke ganske kunne forhindres fra at sætte sig i Forbindelse med de øvrige Personer af forskjellig Bestaffenhed, der findes i Stiftelsen. Men hiint Antal af fordærvede Fruentimmer er dog saa stort i Sammenligning med Antallet af de Hudsyge, som i Almindelighed behandles i Stiftelsen, og hvis Tal for Tiden varierer mellem 12 og 20, at allerede derved hiin Betænklichkeit maa vinde i i Styrke. Iøvrigt vilde der naturligviis være Afkilligt vundet derved, at den for huusvilde snattede Personer indrettede Helbredelses-Anstalt, kunde være organiseret paa et aldeles affondret Sted. Saaledes som Forholdene imidlertid i Diebliffet ere ordnede, er dog Uleiligheden af, at have en Helbredelses-Anstalt i Frelserens Arbeidshuus mindre solelig, end den maaskee under andre Omstændigheder vilde være. Saa snart nemlig Patienten, som lider af Hududslæt, indlægges til Behandling, bliver han strax taget i Kuur og denne fortsat paa en saadan Maade, at han allerede ved Kurens Bestaffenhed er fængslet til sin Seng eller i Almindelighed forhindret fra at forlade Sygestuen uden Tilsyn og saaledes fra at sætte sig i Berørelse med de øvrige Personer, som findes i Stiftelsen. I Anledning af Comitæens Bemærkning om, at den forventede Afgang fra Anstalten ikke heller er sporet som Folge af Affondringen ved Planteværket, kan man ikke for-

bigaae at yttre Følgende: Personalet paa Ladegaarden, har i afvigte Vinter været noget ringere end i foregaaende Vinter, men heraf alene vil man ikke slutte, at Afsondringen af Kjønnene har bevirket nogen Afgang, eftersom den milde Vinter ogsaa kan have foraarsaget, at mindre Tilgang har fundet Sted. Derimod maa man gjøre opmærksom paa, at den paa Frelserens Arbejdshuus indførte Sæbekuur har foranlediget, at de sammesteds indlagte Personer, der i sund Tilstand henvises til Ladegaarden, ere blevne saa hurtigt helbrede, at de efter 12 til 14 Dage have kunnet forlade Stiftelsen, hvorved ogsaa de huusvilde Personers Antal, som til en vis Tid forefandtes i Frelserens Arbejdshuus i denne Vinter, var langt ringere end til samme Tid ifjor Vinter. Naar man saaledes seer, at det fuldstændige Antal af huusvilde og erhvervsløse Personer paa Ladegaarden og Frelserens Arbejdshuus tilsammen i denne Vinter har været fra 40 til 60 ringere end ifjor, tor det maaskee antages, at Afsondringen ved Plankeværket ogsaa ved Siden af den mildere Vinter kan have været en medvirkende Grund til det mindre Personantal.

Fremdeles har Comiteen yttret, at Ladegaarden ikkun tildeels er en Arbejdsanstalt, men at den tillige er bleven en Forplejningsanstalt, eftersom deri op tages alle de Fattige, som ere uden Erhverv, saaat Stiftelsen paa denne Maade danner Overgangen til Anbringelse andetsteds. Det forholder sig ikke saaledes, at denne Stiftelse besættes med alle de Fattige, som ere uden Erhverv; tværtimod blive mange Trængende umiddelbart indlagte i Fattigvæsenets Lemmeafdelinger, uden først at have været paa Ladegaarden. Naar det er Tilfældet, at Enkelte af lige Bestaafenhed med dem, der sædvanligen forføres i Arbejdshusene, henvises til Ladegaarden, er det skeet fordi de endnu havde en Arbejdskraft, som man antog burde benyttes, eller fordi der kunde tvivles, om en saadan Trang virkelig var tilstede, at Personerne behøvede offentlig Understøttelse. Et Blik paa de Forholds Natur, hvorom Spørgsmaalet er, fører iøvrigt til Auerkjendelse af,

at Tingenes naturlige Gang maa frembringe hiint Resultat, at Arbeidsanstalten tideels bliver en Forpleiningsanstalt for endeel af de sammesteds indlagte Personer, uden at det staaer i Bestyrelsens Evne at forhindre dette, uden i en temmelig indskrænket Grad. Man maa erindre sig, at den største Deel af de Individier, der i Aarets Lob afgives til Ladegaarden, ere forsalbne Personer, der vel kunne være i Besiddelse af en vis siebliffelig Arbeidsforlighed, men hvis tidligere Liv i Almindelighed har undergravet deres Sundhed, og hvis fortsatte Gang til overdrevne Nydelsler og Udsvævelser dagligen formindste den Rest af Helbred og Arbeidskraft, som de ved deres Afgivelse til Stiftelsen vare i Besiddelse af. Den, der i Begyndelsen var en taalelig god Arbejder, bliver i Løbet af længere eller kortere Tid mindre arbejdsforlig, og gaaer saaledes ved en hartad umærkelig Nuancering over fra Begrebet af Arbejder til Begrebet af Lem. Da Lemmerne bør ffernes fra Stiftelsen, som kun efter sit oprindelige Diemed skal være en Arbeidsanstalt, er Bestyrelsen bestandigen betænkt paa at foranledige Overgangen af de saaledes mindre arbejdsforlige Personer til Pleiestiftelserne eller Lemmeafdelingerne i Hospitalerne. Men Enhver, som veed, i hvilken Grad de Kjøbenhavnske Fattigstiftelser ere opfyldte, vil visselig indrømme, at der maa være forbunden Banffelighed med at foranledige denne Overslytning af svageligere Ladegaardsarbejdere til andre Stiftelser i samme Dieblif, som de befindes kvalificerede hertil. Overslytningen finder vel stadigen Sted; men, da Pleiestiftelsernes og Hospitalernes vakante Pladser bestandigen tillige attraaes af trængende Personer, der lige fra Byen optages sammesteds, kan hiin Forholdsregel kun finde Sted til Fordeel for Ladegaardsarbejderne, forsaavidt ikke Hensyn til andre mere Trængende paabyder dens Udsættelse, hvilket, i alt Fald for de paagjældende Individier er af mindre følelig Indflydelse, da de under deres Ophold paa Ladegaarden nyde Stiftelsens Forpleining, om de endog ere ude af Stand til at arbejde. Bestyrelsen maa forøvrigt benytte denne Leilighed til at henlede den offentlige Opmærks-

somhed paa, at Udvidelse af Localer til Fattigvæsenets Lemmeafdelinger vil blive nødvendig om ikke meget lang Tid, og det er at haabe, at Comiteens Bemærkninger og de Oplysninger, man har tilladt sig at tilføie, i sin Tid ville gjøre Communalbestyrelsen villig til at indrømme den Udgift, som vil udkræves til at anskaffe udvidede Localer, hvori et større Antal egentlige Pleie- og Hospitalslemmer kunde modtages.

Det ansees for en Mangel ved Fabrikanstalten paa Lade- gaarden, at der sammesteds findes baade løsladte Forbrydere og gamle forarmede Haandværkere og Tjenestetyende, uden at være affondrede ved særegne Afdelinger. Der lader sig unægtelig anføre Meget for, at der med Hensyn til de fornævnte Personer iværksættes en særegen Classification; det ligger klart for Dagen at den, der ved Alder, Sygdom og anden utilregnelig Ulykke er sunken ned til Fattigdommens laveste Trin, har Krav paa at behandles efter lempeligere Regler, end den, der ved egen Brode har styrtet sig i sin Ulykke. Dog, det er netop Banskfeligheden af at kunne udfinde, hvad der i den Ulykkelige's Stilling kan regnes ham selv til Brode og, hvad der hidrører fra utilregnelige Aarsager, som gjør det betænkeligt at danne hiin Classification, da det tydelig kan forudsees, at man i en Mængde Tilfælde ikke vilde kunne erholde Lys over de Momenter, der afgjøre, om et enkelt Individ bør henføres til den ene eller til den anden Klasse. Dersom man for et Dieblit vil tænke sig den af Comiteen fremsatte Idee iværksat i en consequent Gjennemførelse, maatte man deels have særskilte Afdelinger for Mandfolk og Fruentimmer, der som løsladte fra Straffeanstalterne og staaende under Politiets specielle Tilsyn, forsørges af Fattigvæsenet, indtil de kunne finde lovligt Selverhverv, deels med Hensyn til de øvrige Trængende af begge Kjøn see at erhverve en Anerkjendelse af, hvorvidt de enten ved egen Brode eller ved utilregnelige Omstændigheder vare komne i deres nuværende hjælpeløse Forfatning. Saaledes vilde der fremstaae en stor Mangfoldighed af Afdelinger, som kunde synes onskelige med Hensyn til de forskellige Personers tidligere Ban-

del. Forat undgaae det store Antal Inddelinger, vilde den Bemærkning muligen fremføres, at de Personer af den sidst omtalte Bestaffenhed, der ved egen Brode havde styrket sig i deres Ulykke, meget vel kunde være sammen med de løsladte Forbrydere, og at saaledes Antallet af de forskjellige Klasser kunde reduceres noget. Men hertil maa svares, at det er at ansee for umuligt bestemt at opgive, hvad der i et Menneskes Liv kan regnes ham selv til Last eller ikke, og at den maastee mere begrundede Anskuelse, som en privat Mand vel kan have i denne Henseende over et andet Individ, med hvis Liv hans eget i flere Aar er løbet paralel, er næsten aldeles uerholdelig for en Bestyrelse, der i de daglige forekommende Tilfælde uden Ophold skal handle og afgjøre. Iovrigt har Bestyrelsen Anledning til at troe, at Storstedelen af de Individier, der findes paa Ladegaarden, virkelig ved Udskeelser, Uetsindighed, Ddselhed, Dovenstab o. desl. have bragt sig i en saa forladt Stilling, at ingen Ven eller Frænde længere vil række dem nogen hjælpsom Haand. Det er en Sjeldenhed, at den private Godgjørenhed, der altid udmærkede Hovedstaden, skulde mangle den virkelig værdige Trængende. Det bedste Beviis herfor søger Bestyrelsen deri, at mange af de Personer, der som mindre arbejdsforlige eller aldeles hjælpeløse lige fra Byen af optages i Arbejdsbusene eller i Hospitalerne, ere langt mindre skikkede til at sørge for sig selv, end de Personer, der afgives til Ladegaarden, og den rette Grund, hvorfor hine, uagtet deres hjælpeløse Forfatning, have forend deres Optagelse i hine Stiftelser kunnet slaae sig igjennem saa længe, uden offentlig Forsørgelse, maa i Almindelighed søges deri, at de, som værdige Trængende fandt Understøttelse hos dem, der i længere Tid havde kjendt deres Bandel og Forhold. Det er vel at antage, at enkelte aldeles skyldfrie Trængende kunde ved Omstændighederne nødes til at maatte anholde om Forsørgelse paa Ladegaarden. Men ligesom deres moralske Værdighed ikke hyppigen vil kunne godtgjøres at være tilstede i den Grad, at den skulde kunne begrunde en Forandring i Stiftelsens Organisation, saaledes

er der i altsald givet dem Leilighed til at opsoge Selverhverv og derefter at blive dimitterede, saakfremt de have Eone til at kunne forsørge sig selv; hvorimod de i modsat Fald, kunne vente sig optagne i et Arbeidshuus eller Hospital, saasnart behørig Vacance indtræder. Men dersom man saaledes maa antage, at Størstedelen af de Personer, der findes paa Ladegaarden, maae tilregne sig selv, at de ere sunkne saa dybt, kunde man maaskee paa Grund heraf, snarere søge Classificationspunktet deri, om Personerne vare losladte Forbrydere eller ikke, og, i Overensstemmelse hermed, for begge Rion, iværksætte en Adskillelse, der kunde sikkre Personer af de forskjellige Klasser for at komme i giensidig Berørelse. Det synes imidlertid, at det ikke saameget er de Personerne overgaaede Domme, som derimod deres moralske Vandel, der bør bestemme deres forskjellige Stilling; men mange af de Personer, der findes paa Ladegaarden, uden at være losladte Forbrydere, ere dog saa aldeles degraderede Væsener, at de fra Moralitetens Standpunkt ikke kunne ansees for at have noget større Krav paa den offentlige Godgjorendhed end hine. Det maa ei heller tabes af Sigte, at mange af de Forbrydere, der efter deres Loslæelse afgives til Ladegaarden, ved Forsørelse, Uerfarendhed og ungdømmelig Letfind ere bragte til begaae den Handling, hvorfor de ere hjemfaldne til Lovenes Straf, men for hvilken der dog kunde gives adskillige talende Undskyldningsgrunde fra et høiere Retfærdigheds Standpunkt. Man seer heraf, at hine Classificationer, hvorledes man endog ordner Forholdene, dog tildeels ville tabe deres rette praktiske Anvendelighed. Hertil kommer endnu som en særegen Grund for Fattigvæsenet til at have Betænkelse ved at iværksætte en fuldstændig Afsondring mellem de losladte Forbrydere og andre Individier i Stiftelsen, at Rescriptet af 20 Aug. 1823 og Forordningen af 21 Aug. 1829 §. 1 paalægger Fattigvæsenet den Forpligtelse at yde sin Medvirkning til, at de moralskfordærvede Personer atter kunne finde Adgang til Borgersamfundet, naar de med en forbedret Billie virkelig ere tilfunds at stæffe sig lovligt Erhverv. Under Forhandlingerne om

Ladegaardens Organisation blev det i sin Tid ogsaa udtrykkelig releveret, at man ved at modtage den faldne Forbryder paa Ladegaarden vilde kunne søge at virke til hans Gienoptagelse i det borgerlige Samfund; thi, naar han der viste Arbeidsomhed og et godt Forhold, vilde han kunne erholde et Studsmaal, saaledes som ogsaa for Tiden jevnlig gives, der kunde lette ham Opnaaelsen af Selverhverv. Hvo veed ikke, hvor vanskeligt det er for hine Ulykkelige, selv med den bedste Villie, paa ny at finde Optagelse i Samfundet? Men dobbelt vanskeligt vilde det blive dem, dersom Fattigvæsenet vilde tiltage sig en Myndighed, til, udenfor Lovenes og de affagte Dømmes Bydende, at gøre dem til en for bestandig fordømt og fra Samfundet ved en særegen Classification fuldkommen adskilt Kaste. Saasnart den domfældte Forbryder har udstaaet sin Straf, maa hans Regning med Justitien derved ansees opgjort, og han altsaa derefter betragtes som purificeret. Dersom det Offentlige vil vedblive at betragte ham fra en anden Synspunkt, vil dette ikke alene nedbryde hans Selvfølelse, hvori dog det bedste Værn for hans fremtidige moralske Styrke bør søges, men endog lægge en afgjort Vægt til den offentlige Mening, der saa tydeligt udtaler sig imod den domfældte Forbryder og som væsentlig hindrer den, der endog er falden, fra atter at reise sig. Comiteen har vel bemærket, at Humanitetshensyn netop fordre, at den Bedre saameget som muligt holdes borte fra de Væsners Selskab, der ved moralsk Slethed have luffet Huse og Hjerter for sig. Men Comiteen har endensteds i sin Betænkning yttret sig om Uanskeligheden af, at der kunde findes Midler til at hjælpe de Ulykkelige for hvem endnu Ingen virker, nemlig de fra Straffeanstalterne løsladte Fanger, og Bestyrelsen, der her i det Væsentlige maa tiltræde den fremsatte Bemærkning, kan ikke tilbageholde den Yttring, at det ikke indsees, hvorledes et saadant Formaal kan opnaaes, saafremt man vil hylde et Princip, hvorved man snarere fjerner hine Ulykkelige mere og mere fra Samfundet, end baner og letter dem Overgangen hertil. Den eneste Maade, hvorpaa man ret tilgavns kan hjælpe de fra

Straffeanstalterne løsladte Fanger, er at gjøre dem muligt
 atter at optræde til deres borgerlige Rettigheders Nydelse i
 Samfundet; men en yderligere Indskrænkning i de omhand-
 lede Personers Stilling paa Ladegaarden, saaledes som Co-
 mitéen har anseet det onskeligt, uagtet de jo, endog under det
 frie private Erhverv, maatte have deres Plads aldeles lige
 ved Siden af andre af Samfundets Medlemmer, synes
 snarere at være en Tilbagegang fra end en Tilnærmelse til
 det høie Formaal, at sørge for de løsladte Fangers Fremtid.
 Endvidere har Comiteen yttret den Formening, at man bør
 udvide Optagelsen i første Afdeling til enhver Arbejder, der
 ved erkjendt Orden, Flid og Sædelighed gjør sig værdig der-
 til, om end hans Arbeidsdygtighed lod ham mangle noget i hans
 Uqualification. Det er sandt, at det synes haardt, at den
 Arbejder, som ikke udviser uordentligt eller usædeligt Forhold,
 men som ifkun er uvant med det Arbejde, hvormed han sys-
 selfættes, ikke skal kunne opnaae den bedre Forpleining, som
 maastee den løsladte Forbryder uden Vanskelighed kan erhver-
 ve sig, fordi han er vant til Arbejdet og vogter sig for at
 begaae nogen beviislig Uorden eller Usædelighed. Ogsaa her
 kunde det ved første Dickast synes, at den større eller mindre
 moralske Værdighed burde være det ledende Princip ved Be-
 stemmelsen af, til hvilken Afdeling de enkelte Individuer skulle
 høre. I den practiske Udførelse vil man dog støde paa man-
 ge Vanskeligheder, naar man vil ordne Sagen paa den Maa-
 de, som Comiteen har anseet for onskelig. Allerede foran have
 vi antydnet, hvor vanskeligt det er for en Bestyrelse at faae en
 nogenlunde begrundet Formening om de enkelte Personers mere
 eller mindre moralske Forhold; forsaavidt man i denne Henseende
 vilde tage et løst Skjøn til Folge, saaledes som man kunde erhverve
 sig efter de uvisse og ubestemte Momenter, som laae for Da-
 gen, vilde man let falde i Vilkaarligheder. Ogsaa vilde
 denne Forholdsregel kunne fremkalde megen Utilfredshed og
 Misnoie hos Arbejderne, eftersom de enten ikke vilde eller
 kunde erkjende de Momenter, som havde foranlediget den en-
 kelte Persons Optagelse i første Afdeling. Det Begreb, man

i denne Sag nødes til at holde fast ved, bliver saaledes dog tilfældt det Legale og ikke det Moralske, fordi hiint nemlig efter sin hele Form kan være Gjenstand for en Erkjendelse, der derimod ikke kan tænkes ved det sidste. Dernæst giver det større Quantum af præsteret Arbejde den, som har udført det, et Krav, der ikke lader sig afvise. Det som det Offentlige skylder at yde de Trængende, er at skaffe dem de første Fornødenheder; hvad der gaaer ud over denne Grændse, er ikke motiveret ved den Forpligtelse, som Samfundet har til at sikke dets Medlemmer de nødvendige Subsistensmidler. Denne Grændse, der finder Lovhjemmel i Plan af 1ste Juli 1799 § 32, er taget til Rettesnor ved Bestemmelse af den Forpleining, som indrømmes Individet af anden Afdeling paa Ladegaarden. Kun saavidt gaaer Fattigvæsenets egentlige Forpligtelse. I Tilfælde af, at Enkeltets Helbredstilstand undtagelsesviis ikke kan taale den Forpleining, som er reglementeret for anden Afdeling, gjør Stiftelsens Ræge Indstilling om den Forandring i Forpleiningen, som maa ansees nødvendig. Hvad derimod den første Afdeling angaaer, der bestaaer af de dueligste og ordentligste Arbeidere, som fortjene, hvad den bedre Forpleining koster, da er den etableret, ikke for at fyldestgjøre Fattigvæsenets Opgave med Hensyn til de Trængende, men forat forskaffe et betydeligere Arbeidsquantum leveret, og i Forening hermed at fremkalde Orden, Flid og godt Forhold hos dem, der præstere saadant Arbejde. Dersom der ikke gives en slig Tillokkelse til Flid, maatte man befrygte, at Dovenstab og Lædighed vilde tage Overhaand hos Stiftelsens Arbeidere; vel kunde man anvende Straf herimod, men det synes dog hensigtsmæssigt at have Motiver, af dobbelt Art, for at virke paa Arbeidernes Flid og Forhold. Naar man nu, som forhen er godtgjort, med Hensyn til de omhandlede Personer kun kan have deres Legalitet og ikke deres moralske Værdighed for Die, gives ei heller noget andet Moment, der saa klart lader sig erkjende og saa aldeles ikke kan være Gjenstand for Tvivl, som netop det præstere Arbejdes Quantum, for at derefter Op- eller Ned-

flyttelse kan finde Sted. Det er desuden af Bigtighed, at det stadigen holdes de arbejdsføre Personer, for hvilke Læbegaarden er bestemt, klart for Die, at det præstere Arbeide giver Arbeideren sin Lon, naar han i Forening med sin Arbeidsomhed udviser Sædelighed og et ordentligt Forhold. Det er en Tanke, som er naturlig og fast indpræget hos den Klasse af Folk, hvortil Læbegaardsarbejderne i Almindelighed høre, at Arbeide fortjener sit Vederlag. Disse Betragtninger vilde tabe i Betydning hos Stiftelsens Arbeidere, saasnart de erfoer, at man ogsaa, uden at præstere det reglementsmaessige Arbeide, kunde faae Afgang til den bedre Forpleining. Man maa derfor antage, at det Princip, hvorefter Forpleiningen for Stiftelsens tvende Afdelinger er reguleret, befinder sig i fuldkommen Overensstemmelse med Grundsætningerne for en rigtig Fattigforsorgelse. Det kunde iøvrigt vistnok være at ønske, at en hurtigere Afgang af de arbejdsvægere Personer, der fra Tid til anden ere paa Læbegaarden, kunde finde Sted til de egentlige Pleiestiftelser og Hospitaller. Herom har Bestyrelsen allerede ovenfor udtalt sine Anskuelser. Det ligger i Forholdenes Natur, at en Fornødenhed til at erholde mere udvidede Lemmeafdelinger, der iøvrigt viser sig meest paatrængende for at skaffe Plads til Fruentimmer, udvikler sig gradviis, og at den, saalænge den forbliver inden visse Grændser, kun gjør forandrede Forholdsregler onskelige uden endnu at gjøre dem uundgaaelig nødvendige. Man vil finde det naturligt, at en Bestyrelse tager i Betænkning at paabyrde det Offentlige Udgifter til saadanne Foranstaltninger, der, alle Omstændigheder vel overveiede, endnu ikke bære Præget af Nødvendighed. Dersom det senere bliver fornødent at anskaffe udvidede Localer for Fattigvæsenets Lemmeafdelinger, maa den Udgift, som bliver Folgen heraf, henregnes til saadanne nødvendige Bekostninger, som det Offentlige bør underkaste sig, for at opretholde et vigtigt og omfattende Princip i Fattigforsorgelsen og saaledes at høde paa en Mangel, hvorunder ellers megen sand Trang maatte lide.

Bed at omtale Læbegaarden har Comiteen ogsaa udhævet den

Forbindelse, hvori Arbejderne staae til den ydre Verden, derved at de om Helligdagene kunne gaae ud af Stiftelsen. Det er vistnok en Ulempe, at Hovedstadens Beboere om Søndagen kunne uleiliges og bebyrdes ved uordentligt Forhold af de Ladegaardsarbejdere, der drive omkring i Hovedstadens Gader. Flere forskjellige Forslag have fra Tid til anden været fremsatte i Directionen, for at afhjælpe den Brost, hvoraf hiin Forholdsregel, betragtet fra et vist Standpunkt, synes at lide. Bestyrelsen har dog havt Betænkelse ved at gribe til Midler, der vel ophævede hiin Uleilighed, men tillige kom i Sammenstød med andre Forhold, der ogsaa havde Krav paa at tages i Betragtning under Sagens Overveelse. Hese Ladegaards-Indretningen hviler paa den Ret, Fattigvæsenet har til at forbinde Arbejde og Forsørgelse med hinanden og til at fordrø, at den, der vil reclamere Fattigvæsenets Hjælp, ei opnaaer den, forinden han har godtgjort, at hans egne Anstrængelser til at erhverve det Fornødne ikke ere tilstrækkelige. Denne Ret har imidlertid, som enhver anden Ret, sine bestemte Grændser, det vil sige, den gaaer ei videre end til Opnaaelsen af, hvad Formaålet udfordrer, og kan derfor kun røre sig indenfor de almindelige legale Grændser. Naar nu Arbejdernes Ophold paa Ladegaarden krævedes udenfor den egentlige Arbejdstid, gif Indretningen over fra at være en Arbejds-Anstalt til at blive en Straffe-Indretning, men ved Anvendelsen af ethvert videre Tvangsmiddel end, hvad der udfordres til at bringe Individet til at arbejde, vilde Fattigvæsenets Bestyrelsen overstride sin Myndighed, der kun strækker sig til at forsørge, men ordentligviis ei til at straffe. Arbejdstidens legale Grændse er 6 Dage, men Søndagen er saavel i Folge vor Religions Forrifter som Lovenes Bestemmelser Hviledag, og den kan ikke berøves Individet uden Nødvendighed, hvilket derfor vilde være en Illegalitet, hvori ingen offentlig Bestyrelse bør gjøre sig skyldig. Heri viser sig ogsaa Forskjellen imellem Arbejderne paa Ladegaarden og Tjenestetyende. Hine ere ved Trang og altsaa forsaavidt ufri-villigen komne ind i det Arbejdsforhold, hvori de befinde sig,

og have følgerigen ei renonceret paa den Ret til Fridagene, som Lovene hjemle dem; ei heller kræver en bydende Nødvendighed i Almindelighed Anvendelsen af deres Kræfter paa Helligdagene. Disse have derimod contractmæssig paataget sig Forpligtelser, der ikke admittere Fridagenes ubetingede Anvendelse uden Arbejde, og den større Nødvendighed legaliserer ogsaa det Samtykke, som de have givet til at anvende Helligdagene til Huusgjerning og andre Beskæftigelser af paatrængende Art. Ved Uordenerne, som formeentlig begaaes af Arbejderne paa Helligdagene, kan ikke et Forbud mod Afbenyttelsen af den, til egen Naadighed dem overladte Fritid eller en Befaling om at tilbringe Helligdagene i Arbejdsanstalten, ansees hjemlet; thi en Regel træffer alle, men alle ere ikke skyldige, og de Uskyldige vilde altsaa komme til at lide for de Skyldige. Andre Foranstaltninger maae derfor bruges, for at forhindre Uordenerne, og disse maae være saadanne, som træffe de virkelige Skyldige, og derfor synes ogsaa det Princip, Fattigvæsenets Bestyrelse i dette Tilfælde har bragt til Anvendelse, nemlig at lade Helligdagene i Reglen være ubeskaarne for Arbejderne, men derimod ved Forbud mod Udgang, Evangshuusstraf o. s. v. at straffe dem, der misbruge deres Fritid, at være aldeles consequent og rigtigt. Denne Consequents kan ikke roffes ved Banskælighederne i at udfinde de Skyldige. Her maa det offentlige Tilsyn gøre, hvad det kan, og hvad man med største Omhu ei formaaer at hemme, maa man, saaledes som desværre ofte kan være Tilfældet, lade passere. Dersom man iøvrigt vilde i Reglen holde alle Ladegaardsarbejderne inde paa Helligdagene, uden dog at paalægge dem Arbejde paa disse Dage, da vilde man vel opnaae den Hensigt at befrie Hovedstaden for disse Personers Overhængen, og dog tildeels undgaae at komme i Conflict med Lovgivningen om Helligdages Overholdelse. Men det vilde være en egen Sag at lade flere Hundrede Mennesker af en saadan Art, som de omhandlede, tilbringe hele Dage i Dræksløshed sammen med hinanden. Man maatte ogsaa befrygte, at flere af disse Personer netop derved vilde tilskyndes

til at undvige fra Arbeidsanstalten, paa saadanne Dage, hvor der ikke gives dem nogen egentlig Sysselsættelse; men saafremt man vilde forhindre denne Ulempe ved at give Locallerne en saadan Indretning, at de i høiere Grad, end nu, kunde forhindre Undvigelse, vilde Arbeidsanstalten let paa denne Maade faae for megen Lighed med et Fængsel, hvilket man, fra en anden Side betragtet, dog bør søge at undgaae. Det maa ikke heller lades ubemærket, at den Indskrænkning i Udgang paa Helligdagene, som paalagdes Arbejderne, ogsaa vilde ramme Opsynet; men dette vilde ligeledes have meget imod sig og i alt Fald ikke kunne afværges uden Skifter i Opsynet, der vilde lede til nye Beføstninger.

Comiteen har udtalt den Formening, at man, uden at modarbejde i det Væsentlige de Hensyn, som tale for at tilstaae Arbejderne Udgangstilladelse om Søndagen, maaskee hensigtsmæssigt kunde ordne Sagen ved at forandre det Bestaaende derhen, „at ingen Arbejder uden speciel Tilladelse, grundet paa den udviiste Orden og Sædelighed og paa Kundskab om den sandsynlige Maade, paa hvilken Friheden vilde blive benyttet, kunde gaae ud paa Fridagen,“ medens Reglen nu er den, at Friheden er tilstaaet Arbejderne som en Ret, der ikkun kan forbydes ved beviist Uorden eller Misbrug. Men her tør man atter henlede Opmærksomheden paa det, som tidligere er fremhævet, nemlig at det kun kan være det Legale men derimod ikke det Moralske, man især maa have for Øie ved at bestemme de omhandlede Personers Stilling under Fattigvæsenet. Hvorledes skal det være muligt for Bestyrelsen at have nogen grundet Formening om den sandsynlige Maade, hvorpaa Udgangstilladelsen vil blive benyttet? Hvorledes skal man have en rigtig Anskuelse om, at de Paagjældende have udviist Orden og Sædelighed, naar Bevistet herfor ikke skulde ligge deri, at ingen Uorden eller Usædelighed var anmeldt om dem for Bestyrelsen? De Momenter, hvortil man ellers, for at bedømme Saadant, kunde holde sig, ere af en saa ubestemt og vaklende Natur, at man

vilde falde i fuldkommen Regeløshed, dersom man ved at tildele Udgangstilladelser vilde bygge paa det uvisse Skjøn, som Oplynet maaskee kunde have herom. Der gives saaledes kun en Rettesnor at følge ved Udgangstilladelser, nemlig at Enhver, som ikke ved beviislige Uorden eller Udyd har forbrudt sin Ret, gives Tilladelse til at tilbringe Helligdagene, hvorsomhelst han vil. Naar man holder sig til disse uomtvistelige Data, undgaaer man Skinnet af Vilkaarlighed, men det er af stor Vigtighed; thi, hvor lavt end den omhandlede Klasse's moralske Standpunkt maatte være, fordrer den dog i enhver Henseende at behandles med noie afveiet Respektfuldhed. Den Uleilighed, som flyder af Ladegaardsarbejdernes Omvankning, gjøres mindre følelig derved, at Politiet bærer Omhu for den offentlige Sikkerhed med Hensyn til saadanne Personer, som kunde bringe den i Fare, og som om Søndagen ere ude af Stiftelsen. Jovrigt er det vist, at Arbejderne netop ved den Tilladelse, de have til at være ude af Stiftelsen om Søndagen, jevnlig finde Leilighed til at opspørge selvstændig Fortjeneste, hvorefter de demitteres fra Stiftelsen til det Selverhverv, de have forskaffet sig paa denne Maade. Det har været taget i Overveielse af Directionen, om man ikke endnu forskaffede Fabrikarbejderne en lettere Udgang til at finde selvstændig Arbejdsfortjeneste, naar det var alle Arbejderne tilladt at søge saadan Beseftigelse op paa en Sognedag. Men herved vilde stee et betydeligt Afbræk i Fabrikens daglige Arbejdsvirksomhed, hvoraf atter et Tab i Industrie = Indtægterne vilde blive en uundgaaelig Følge. For imidlertid at lette Fabrikarbejderne Udgang til at skaffe sig Selverhverv saa meget som muligt, er det overladt Stiftelsens specielle Bestyrelse i alle saadanne enkelte Tilfælde, hvor der kan være nogensomhelst grundet Sandsynlighed for, at Paagjældende med større Lethed kan opspørge sig Selverhverv paa en Sognedag, da at meddele den i saa Henseende fornødne Udgangstilladelse. Der er saaledes fra denne Side gjort Alt, for at skaffe Arbejderne Udgang til en selvstændig Stilling, uden dog at komme i Strid med Arbejdsanstaltens almindelige Regler.

Comiteen har bragt et høist interessant Emne under Discussion ved at opkaste det Spørgsmaal: paa hvilken Maade man bør skaffe Arbeide til saadanne fattige Haandværkere, der ikke kunne bestaae uden ved at gives Fortjeneste ved Selskættelse for Fattigvæsenet. Det træffer fra Tid til anden, at saadanne fattige Haandværkere, der ikke kunne opspørge Arbeide, hvorved de kunne ernære sig og Familie, henvises af Fattigvæsenet til Bestæftigelse paa Ladegaarden, imod at der for en vis Tid tilsiges dem en Betaling, der er normeret, deels efter det Arbeide, de præstere, deels med fortrinligt Hensyn paa, at der saaledes kan gives dem tilstrækkelige Midler til at sørge for egne og Families absolute Fornødenheder. De Haandværkere, hvem Arbeide paa denne Maade anvises i Stiftelsen, maae med Nøiagtighed udføre det dem paalagte Arbeide, og det er overladt dem selv, om de imod Betaling ville have Kosten i Anstalten, eller i Middagstiden begive sig hjem, forat spise med deres Familie. Da det er aldeles afhængigt af deres egen Villie, om de ville vedblive det dem tilbudte Arbeide, eller opgive det uden nogensomhelst Formalitet, saasnart en bedre Fortjeneste tilbyder sig for dem, har man saaledes søgt at gjøre deres ublide Stilling saa lidet følelig for dem, som mulig. Det er blevet yttret, at Ladegaarden efter sin Bestæftenhed som Politieanstalt, ikke bør være det Sted, hvor man henviser Borgeren, der ved Fattigvæsenets Hjælp maa søge interimistisk Erhverv, hvorimod man har bemærket, at denne formeentlige Ulempe burde afhjælpes ved hensigtsmæssige Arbeidshuse i Byen. Comiteen indrømmer, at den i dette Punkt ikke har nogen bestemt Mening, men det er dog forekommet den høist sandsynligt, at slige Arbeidshuse for fattige Borgere maatte kunne være af særdeles Gavn for Fattigvæsenet. Den Anskuelse, hvorfra Comiteen er gaaet ud med Hensyn til denne Sag, er ogsaa aldeles Bestyrelsens, nemlig at den fattige Borger, der trænger til temporair Understøttelse, bør behandles med den største Skaansel, som Forholdene tillade, og med tilbørligt Hensyn til Udviklingen af en bedre Fremtid for ham og hans Familie. Men hvad der angaaer

de Fattiges Arbejdsforsørgelse, er forbundet med ganske særegne Bønseligheder og kræver Sagens nøieste Overveielse fra de forskjelligte Synspunkter. Fremfor Alt bliver her at mærke, at denne Art af Forsørgelsen stedse bør bevare en interimsistisk Bønselighed. Her er kun Tale om saadanne Haandværkere, som man paa Grund af deres virkelige Arbejdsførlighed ikke har troet at burde tilstaae Almisse som Fattiglemmer, men som desuagtet fordre Understøttelse af det Offentlige, idet de erklære, at de ikke kunne finde Bønselighed ved Arbejde og paa denne Maade staffe sig lovligt Erhverv, hvorfor de ere nødsagede til at henvende sig til det Offentlige med Anmodning om at blive bønseligede paa saadan Maade, at de ved deres Arbejdsfortjeneste kunne underholde sig og Familie. Denne Begjæring kan ikke afvises, saafom det vistnok fra Tid til anden kan være en Haandværker umuligt at opspørge Arbejde. Det ligger imidlertid i hele Samsfundets Natur, at dets Medlemmer maae søge deres Subsistens i saadan Bønselighed, som gjøres fornøden ved det Almindeliges Tarv; det bliver derfor Samsfundets hele Forbrug, der kommer til at danne Grændsen for det, som dets enkelte Medlemmer kunne producere, idet de ved saadan Production forskaffe sig en Næringsvei. Det Naturlige og Rigtige er derfor, at Haandværkere kun søge at forskaffe sig deres Subsistens, ved at frembringe saadanne Arbejder, som forbruges under den almindelige Afsetning. Saaledes beholder nemlig den frembragte Vare sin naturlige Priis, og det er atter denne Priis, som, hvad enten nu høiere eller lavere, staffer Haandværkeren sit rigere eller tarveligere Udkomme. Derimod maa det ansees for at være udenfor det rette Forhold, at Haandværkere henvende sig til det Offentlige og søge at underholde sig og Familie ved det Arbejde, som det Offentlige yder disse Personer, men hvorved det dog har eller idet mindste saare let udsættes for at have Tab. Dersom det saaledes maa ansees ønskeligt at Haandværkerne ad den vante Vei søge deres Subsistens, maa enhver Forholdsregel, hvorved man forskaffer den trængende

Haandværker Sysselsættelse, indtil han paa anden Maade kan erhverve sig det Fornødne, stedsse være af en saadan Natur, at den ikke indeholder noget Indbydende. Dersom dette var Tilfældet, vilde snart et meget stærkt Tillob af forarmede Haandværkere finde Sted til det Offentlige; men det vilde være til betydelig Beføstning for Communen og til Skade for andre Haandværkere, saafremt der virkelig skulde staves hine en Existent i en Production og Consumption, der var langt fjernet fra den virkelige og naturlige. Man bør derfor søge at løse Spørgsmaalet paa den Maade, at man med Staaansel tilbyder den Haandværker, der med Familie, formedelst Nærstiden eller andre midlertidige Grunde, er udsat for Mangel, en passende Arbejdsfortjeneste under en saadan Form, at ikke Haandværkerens hele Stilling derved forrykkes eller tilintetgøres, men at paa samme Tid den saaledes tilbudte Arbejdsfortjeneste ikke indeholder noget, som kan indbyde til Efterligning. Dersom et særegt Arbejdshuus indrettedes for Haandværkere af den omhandlede Art, vilde maaskee, især i Begyndelsen, en mindre afstrækkende og ydmygende Tanke knytte sig til et saadant Arbejdssted, end Tilfældet nu er med Ladegaarden. Det turde imidlertid være at befrygte, at en Indretning, som specielt var truffen, forat skaffe Arbejde til Haandværkere, der skjøndt arbejdsføre, dog vare uden Beskæftigelse, let vilde føre med sig, at der i en saadan Stiftelse dannedes en fast Stok af Personer, der vanstelig senere kunde fjernes fra Stiftelsen, fordi det ikke stod i Bestyrelsens Magt at overbevise dem om, at de kunde finde Erhverv andetsteds; men saaledes vilde den interimistiske Character, som denne Arbejdsforsørgelse fortrinlig bør søge at bevare, aldeles gaae tabt. Enhver indseer iøvrigt, at Organisationen af et særegt Arbejdshuus for forarmede Haandværkere, vilde udfræve en egen Bestyrelse og Indførelse af en egen Rigtigholdselse med Material, Fabrication og Affætning. Der kræves Anstrængelse til at holde den behørig Orden i disse Forhold paa Ladegaarden. Nu ved Siden af denne at danne en ny Arbejdsanstalt, vilde betydelig forøge Fattigvæsenets Beføst-

ninger og derhos virke til endmere at forvikle Administratio-
nen. Det er derfor naturligt, at Fattigvæsenet, naar det har
een Arbeidsanstalt, dermed forbinder en anden Indretning af
lignende Beskaffenhed, især saalænge Trangen til en saadan
særlig Indretning ikke har viist sig ret kjendelig. Saaledes
har der i forløbne Vinter, fra 1ste October 1839 til 1ste Mai
1840, kun været 14 Haandværkere, der paa den her om-
handlede Maade ere blevne sysselsatte paa Ladegaarden; des-
uden ere to Arbeidsmænd blevne forsynede ved Arbeide sam-
mesteds paa lignende Maade. Af disse 16 Personer have
iffun 4 fortjent saameget som det af dem præsterede Arbeide
kostede. Derimod har Fattigvæsenet ved alle de øvrige høyt
store eller mindre Tab. De Haandværkere, der i Vinter
have søgt denne Art af Understøttelse fra Fattigvæsenet, vare
7 Skomagere, 1 Skrædder, 1 Murer, 1 Smed, 1 Hjulmand,
1 Dugmager, 1 Lindebæver og 1 Snekker. Alle disse
Haandværkere beskæftigedes i deres Profession. De to Ar-
beidsmænd sysselsattes med forskjelligt Arbeide, som kunde fo-
refalde.

Da der paa Ladegaarden findes Værksteder for de for-
skjellige Arter af Haandværk, seer man sig istand til at anvise
de enkelte forarmede Haandværkere, der anholde om Syssel-
sættelse hos Fattigvæsenet, Plads i disse Værksteder, saaat
det Arbeide, de attraae, netop gives dem i deres eget Haand-
værk. Der haves saaledes paa Ladegaarden Værksteder for
Snekker, Bødkere, Dreiere, Lømmere, Skomagere, Skræd-
dere, Smedde og Bogbindere. Ogsaa er der sammesteds Lei-
lighed til at beskæftige Murere, Malere, Brolæggerne, Bævere,
Farvere, Neebslagere, Naalemagere, Knapmagere, Sabelma-
gere og Glarmestere. Dersom der skulde indrettes et Arbeids-
huus til det Niemed, som her omhandles, da maatte man,
saafremt man vilde give de enkelte Haandværkere Beskæftigelse
i deres Haandtering, være betænkt paa at indrette forskjellige
Værksteder, nogenlunde i samme Antal, som de nu findes
paa Ladegaarden. Men det er øiensynligt, at det ringe Antal
af Haandværkere, der paa den omhandlede Maade for Tiden

søge Bestæftigelse hos det Offentlige, og hvis Tal man, efter hvad vi ovenfor have bemærket, bør vogte sig for at formere, ligesaa lidt vilde hjemle Anstæffelsen og Indretningen af en særegen Bygning til det omhandlede Njemed, som de øvrige betydelige Omkostninger, der vilde følge af at indrette de forskjellige Værksteder, anstæffe Inventarier, Materialier m. m. Det vilde iøvrigt være ønskeligt, at der kunde danne sig Haandværksforeninger, der ved Siden af andre Formaali tillige kunde virke til at opretholde forarmede Medlemmer af Haandværket, især ved at forstæffe dem Udgang til fast Arbeide. Fattigvæsenet har vel tidligere flere Gange henvendt sig til Raugene med Anmodning om, at de vilde virke i den angivne Retning, men udenat saadan Anmodning er bleven opfyldt. Dersom man, forat ordne Sagen paa en mindre omstændelig Maade, ikke vilde have haandværksmæssig Bestæftigelse øvet i det paatænkte Arbeidshuus, kunde man vel med langt ringere Udgift stæffe Systselsstættelse til dem, der attraaede Saadant, ved at give dem Spindearbeide, eller anden saadan simpel Haandgjerning. Man har dog Grund til at troe, at de fleste Haandværkere, der henvende sig til det Offentlige for at blive bestæftigede, vilde foretrække at arbeide i deres eget Haandværk paa Ladegaarden istædetfor at bestæftiges med andet Haandarbeide, om denne Bestæftigelse endog kunde blive dem til Deel i en særegen Stistættelse, og tillige give dem en ligesaa stor Indtægt, som den, de kunde have ved at arbeide i deres Profession.

Bed at omtale Fattigvæsenets Skoler, har Comiteen havt Leilighed til at yttre sin Formening om de interimistiske Optagelsesanstalter for Pigebørn i Frue Arbeidshuus og for Drengene i Nicolai Arbeidshuus, hvor enkelte fra Fattigvæsenets Skoler confirmerede Børn, der efter at være anbrægtede i Tjeneste eller lære senere forlade denne Anstættelse, maae forblive, indtil de atter kunne anbringes. Comiteen har bemærket, at, uagtet denne Foranstættelses

Hensigtsmæssighed er indlysende, da man bør holde de Unge saa længe som muligt fra Ladegaarden, er det dog ei heller godt, at disse Halvorne findes imellem Skolebørnene, samt at den Beskæftigelse, man derved kan forstaafe dem, i Særdeleshed Drengene, er kun lidet passende for deres Alder. I Anledning af disse Bemærkninger turde det ikke være overflødigt at meddele noget Nærmere til Oplysning om disse interimistiske Optragelses-Anstalter. Tidligere har man ikke været i Besiddelse af noget Sted, hvor man kunde midlertidig hensætte de Børn, der enten uden egen Brode eller i alt Fald paa Grund af ringere Forseelser havde maattet forlade deres Tjeneste eller Lære. For at undgaae den Nødvendighed at maatte afgive disse unge, ufordærvede Individder til Ladegaarden har man, ikke uden temmelig Beforsning, indrettet saadanne Anstalter i de fornævnte Arbejdshuse, hvor de confirmerede Børn under noagtigt Tilsyn nyde Ophold og holdes til simpel Haandgjerning, indtil de paa anden Maade kunne anbringes. Hvor velgjørende disse Indretninger maac ansees for at være, have de dog ikke viist sig at være aldeles uden Uleiligheder. Der har været flere Tilfælde, hvor vistnok Pige- og Drengbørn lettere have besluttet sig til, selvraadigen at forlade den Tjeneste eller Lære, hvori de vare, fordi de kunde stole paa at finde Optragelse i hine Arbejdshuse. Ogsaa er der grundet Formodning om, at Forældre, der gjerne vilde have deres Børn paany opklædte eller anbragte i anden ny Stilling, som de efter deres Skøn have fundet bedre og fordeelagtigere end den, der var forskaffet Børnene fra Fattigvæsenet af, have i de omtalte Anstalters Oprettelse fundet en Opfordring, de tidligere ikke havde, til at fremvirke et Brud paa Børnenes første Lære- eller Tjenesteforhold, hvilket meget hyppigen faaer en skadelig Indflydelse paa Børnenes Fremtid. For ikke at gjøre Optragelsesanstalterne altfor tiltrækkende for Børnene, blive disse, under deres Ophold der, stærkt beskæftigede med simpel Haandgjerning. Dersom man, i Overensstemmelse med Comiteens Ytringer, vilde sysselsætte Drengene i Op-

tagelsesanstalten med Haandværksbestæftigelse, vilde hiin Fristelse for Børn og Forældre til at gjøre Brud paa den oprindelige, af Fattigvæsenet paa Børnenes Begne affluttede, Lære- eller Lyende-Contract vinde i Styrke. Ligeledes vilde hine Dptagelsesanstalter derved let blive til Dpdragelsesindretninger; men dette vilde være at sjerne sig aldeles fra den oprindelige Idee med disse Anstalter, ligesom de ogsaa derved maatte blive overmaade kostbare. Det kan maaskee en enkelt Gang have sin Uleilighed, at disse halvorne Personer findes i de samme Stiftelser, hvor de almindelige Skolebørn ere, men deels ere de ikke moralsk fordærvede, i hvilket Tilfælde de ikke optages i disse Anstalter, deels ere de et specielt Tilsyn underkastede i Stiftelsen. Dptagelsesanstalterne ere i alt Fald ikke betydelige nok til at bestaae i selvstændige Stiftelser; det vil derfor ikke lade sig undgaae, at de confirmerede Børn, som findes der for en kort Tid, hvorledes man endog indretter det, maae komme i Berørelse med Andre, hvis Character og Sæder kunde være forffjellige fra deres. Men denne Sammenblanding med Personer af anden Alder og andre Forhold er dog ikke større end den, som finder Sted under alle det almindelige Livs frie Forhold, og den Betænkelse, som derfor kan have i fornævnte Henseende, synes ikke at kunne være af særdeles Betydning. Naar Comiteen mener, at der i det paatænkte Arbejds-huus for trængende Borgere kunde blive et passende Opbevaringssted for de confirmerede Drengbørn, kan man ikke undlade at bemærke, at en Sammenblanding af halvorne Dreng, med hine trængende Haandværkere, hvis hele moralske Forhold man, paa Grund af deres friere Stilling, ikke kunde underkaste streng Control, men blandt hvilke sikkert altid vilde findes flere af en tvivlsom Character, maatte have Betænkelse i Følge med sig, som overgaae dem, der reise sig af det nærværende Forhold.

Comiteen har yttret sig om, at Fattigvæsenets Skolebørn burde underkastes et strengt Tilsyn paa Gaderne til den Tid, naar de om Aftenen forlade Skolerne. Forsaavidt dette er betragtet fra Fattigvæsenets Standpunkt,

maa man her tillade sig at bemærke, at det fremsatte Forslag om, at Fattigvæsenets Budde skulde patrouillere om Aftenen paa Gaderne, for saameget som muligt at paasee, at Børnene begave sig hjem og ei dreve om i Byen, vil finde en Forhindring deri, at netop disse Budde ere sysselsatte i de samme Aftentimer med at kontrollere Fattigvæsenets Indtægt ved Afleveringen af Billetter til de forskjellige offentlige Forestillinger eller Foreviisninger, der finde Sted omkring i Byen med Forpligtelse til at erlægge den befalede Procentafgift. Fattigvæsenets Politiebetsjente indfinde sig isvrigt fra Tid til anden, saavidt Omstændighederne tillade det, paa Gaden i Nærheden af Skolerne, for at forsikre sig om, at ingen Uordener foresfalde ved Børnenes Bortgang fra Skolerne; ligeledes gjøres det Portneren i vedkommende Skole til Pligt, saavidt muligt, at vaage over, at Børnene, ved at forlade Skolen, ikke gjøre sig skyldige i Tummel og Uorden paa Gaden.

Angaaende Tvangsskolen paa Ladegaarden har Comiteen bemærket, at Fattigvæsenets Hensigt med denne Foranstaltning vel har været god, men at det dog maa ansees for høist uhensigtsmæssigt, at denne Skole, der skal være en Forbedrings- og Opdragelsesanstalt, henlægdes til Ladegaarden. Forat kunne see, hvorledes Forholdene i deres Udvikling have frembragt det nærværende Resultat, maae vi kaste vort Blik paa et tidligere Tidspunkt. I Aarene 1827, 1828 og 1829 udviklede der sig heri Staden, uden at man kan paapege den nærmeste Anledning hertil, en Stamme af unge Forbrydere, hvis vokende Antal og haardnakkede Forstokkethed vidnede om en tiltagende moralsk Fordærvelse mellem den laveste Deel af Pøbelen, der kunde have de værste Følger for det Offentlige og den private Sikkerhed. Flere offentlige Foranstaltninger bleve trufne, forat sætte en Dæmning for dette betænelige Onde. Den Omsorg, som det tilkom Fattigvæsenet for sit Vedkommende at anvende saavel for de unge Fordærvede, som for de øvrige Skolebørn, fra hvilke hine maatte søges affondrede, krævede, at man virkede Alt, hvad man formaaede, forat standse det sig udbredende Onde. Det blev derfor ved-

taget saavidt muligt at anbringe Børn i Pleie paa Landet, og tillige etableredes Underviisningsanstalten paa Ladegaarden. At lade det forblive ved den første Foranstaltning, fandt Bestyrelsen ei tilstrækkelig betryggende, fordi Erfaringen lærte, at der til en heldig Indvirkning paa mange af de forstøffede Characterer, som man maatte bestræbe sig for at føre tilbage til det Bedre, udfordredes en Disciplin, et Tilsyn og en Omhu i Behandlingen, der ikke kunde ventes hos Pleieførældrene, og fordi flere af disse unge Fordærvede havde gjort saadanne Fremskridt paa Immoralitetens Bane, at man, ved at anbringe dem hos Pleieførældre paa Landet, ikke vilde standse Udbredelsen af den moralste Fordærvelse, men blot forflytte den herfra andetsheds hen. Heri ligger Årsagen til, at en Tvangsskole maatte organiseres. Man indsaae heelt vel, at det havde været onfseligt at anbringe Skolen andetsheds end paa Ladegaarden; men herved mødte den Omstændighed, at man nødvendigviis maatte søge den anbragt paa et affondret Sted helst udenfor Byen, men i Nærheden af samme, forat den kunde være under Directionens stadige Tilsyn. Uden en saadan Affondring vilde det være umuligt at kunne være sikker mod Forbindelser og Indvirkninger udenfra, hvorhos Underviisnings-Anstalten og Tvangshuset, efter det System, man havde tænkt sig, maatte træde i en saadan Forbindelse med hinanden, at de Tvangsskolebørn, der vedbleve deres flette Forhold, maatte kunne underkastes yderligere Tvang i selve Tvangshuset, hvorfor disse tvende Anstalter vanfselig kunde adskilles fra hinanden. Hertil foiede sig endnu oconomiske Betragtninger. Det vilde blive meget kostbarere, naar den Deconomie m. m., som Indretningens Organisation krævede, skulde have været etableret affondret fra Ladegaarden, hvor alle fornødne Foranstaltninger i denne Henseende havde til Naadighed. De Misligheder, som man vel indsaae, at Forbindelsen imellem Underviisnings-Anstalten paa Ladegaarden og Arbeids-Anstalten sammesteds kunne medføre maatte man søge saameget som muligt at forhindre ved et forøget Opsyn. Derfor anvistes ikke alene Læreren ved Underviisnings-Anstalten Bopæl og

vedvarende Ophold paa Ladegaarden, men en egen Opsyndmand ansattes ogsaa ved Børnene; begge disse Tilsynshavende indskræpedes derhos ved de dem meddeelte Instruxer et uafbrudt og uafsladeligt Tilsyn med de Børn, som anbefroedes til deres Forsorg. De helbige Virkninger af denne Indretning, i Forbindelse med de øvrige Foranstaltninger, der i lige Retning ere trufne udenfor Fattigvæsenets Virkefæds, ere aldeles umiskjendelige. Antallet paa de Børn, som for Tiden findes i Tvangsskolen paa Ladegaarden, udgjør ifkun 10 Drengbørn, hvilket vistnok med Rette kan ansees for saare ringe i Forhold til Hovedstadens store Befolkning. Naar den Stamme af unge Forbrydere, som for flere Aar tilbage vorte op, er udryddet, og Udbredelsen af den moralske Smitte standset, vil det kunne være at vente, at hele denne Underviisnings-Anstalt ophæver sig selv, og de enkelte Børn, der derefter maatte vise sig som egnede til at tages under en strengere Tugt, kunne modtages i Institutterne paa Fiurendal og Flakkebjerg. Hvad for øvrigt angaaer den Plan at anbringe Pigerne paa Fiurendal og Drengene paa Flakkebjerg, da har den forlængst været Gjenstand for Directionens Opmærksomhed. Man har, med Hensyn til Pigebørnene, ved Correspondance med Bestyrelsen af Institutet paa Fiurendal, søgt at bringe denne Plan til Anvendelse, ligesom ogsaa lignende Skridt skulle være gjorte af Comiteen for at grundlægge en Indretning for moralsk-fordærvede Personer men især den opvoksende Ungdoms Forbedring; men Sagen har imidlertid ei kunnet komme til Udførelse, fordi Bestyrelsen af Institutet paa Fiurendal ikke har seet sig istand til at kunne give dette Institut den fornødne Omdannelse. Forsaavidt fra Tid til anden enkelte fordærvede Pigebørn indsættes til Tvangsenderviisning og Confirmation paa Ladegaarden, bliver der af Læreren sammesteds givet dem særskilt Underviisning, saaat de ikke komme i noget Samqvem med Drengbørnene.

Comiteen har i Slutningen af sin Beretning meddeelt forskellige Uttringer af de fire Herrer Forsorgelsesforstandere;

angaaende Directionens og Forstandernes indbyrdes Forhold, ifølge hvilke „den Enighed og Samvirken, der maa anses for onskelig især i Fattigvæsenets Affairer, ikke altid finder Sted, fremdeles at det saaledes som Forsørgelsen nu staaer, kun er muligt for en Forstander ved en bestemt Villie og ved at sætte sig i Opposition til Directionen at faae sat igjennem, hvad han har indstillet for den Fattige; derhos er meddeelt, at Forsørgelsen kun ved frivillige Forstandere lader sig udføre paa den rigtige Maade, at Tingene ville gaae bedre, naar Directionen viste mere Tillid til Forstandernes Indstillinger og ved Afgjørelsen fulgte samme noget noiere, samt at de Samlinger, der ifølge Planen af 1799 burde finde Sted mellem Directionen og Forstanderne for at overlægge om fælleds Sager, ingensinde finde Sted.“ Comiteen har hertil knyttet den Bemærkning, at man maatte kunne overdrage den egentlige Uddeling af Almisen til en Comitee, bestaaende af 2 Directeurer og 3 Forstandere, hvoraf de 2 toge Plads efter Dmgang eller efter Valg af samtlige Forstandere, den 3die maatte være den, under hvem Gjensstanden henhørte.

Bestyrelsen erkjender aldeles Rigtigheden af den Bemærkning, at venstabelig Udverling af Erfaringer og Bemærkninger fremkalder og vedligeholder det nærmere Bekjendtskab og den Enighed, som maa tjene til Sagernes sande Fremme. Man har derfor i de mere levende gjensidige Discussioner, der fra Tid til anden have fundet Sted om tvivlsomme Tilfælde, ifkun troet at iagttage den større Interesse for den Fattiges Tilstand og Fattigvæsenets Virksomhed, der ligemed, hvad tydelig spores i Communal-Udviklingens forskellige Retninger, kun kan betragtes, som en god Frugt af den mere levende Tankeudverling og varme Følelse for Alles Vel og Bee, som er eiendommelig for Nutiden. Bestyrelsen har i de afvigende Anskuelser, som kunne være blevne udtalte, ingensinde seet en saadan Menighed, der truede med Skade, men derimod herialene fundet den Strid i Tankeudverlingen, hvoraf det endelige Resultat udgaaer, som Sandhedens rette Udtryk.

Det er Bestyrelsen kjært ved denne Veilighed at kunne udtale den Overbeviisning, man altid har havt og stedse vil have, om, at de Meddelelser, som Forstanderne efter anstillet Undersøgelse give om de Trængendes huuslige og oeconomiske Tilstand, virkelig ere grundede paa Forholdenes sande Bestaandenhed. Men man vil ogsaa finde det naturligt, at Bestyrelsen, uagtet den fæster fuld Tillid til de factiske Oplysninger, Forstanderne meddele, dog med Nøiagtighed overholder de Grundprinciper, hvorpaa Fattigforsørgelsen er og bør være baseret, navnlig ved Bedømmelsen af de enkelte Trængendes Arbeidsforlighed i Overeensstemmelse med de Lægeerklæringer, hvorved den er characteriseret. Ved Almisseudelingen har den enkelte Fattige under Anbefaling af sin Forstander, der er hans naturlige Værge, et Krav at gøre paa alle Communens Skatteydere; saaledes maa der af Forholdets egen Natur udvikle sig en vedvarende Gnidning mellem de individuelle og almindelige Anskuelser; men den maa finde sin Afgjørelse ved Bestyrelsens endelige Bestemmelse, der bør være bygget paa en Oversigt over de i Almindelighed forekommende Forsørgelsestilfælde. Naar det af de fire Herrer Forstandere yttres, at Forsørgelsen kun lader sig rigtig udføre ved frivillige Forstandere, da skylder Bestyrelsen det store Antal af Forstandere, hvem deres Embede paalagdes som et borgerligt Ombud, herved at erklære, at der vel gives flere Forstandere, som af Interesse for det Offentlige frivilligen udføre deres Forretninger saaledes, at det af dem paatagne Hverv i enhver Henseende fyldestgøres, men at der ogsaa er mange Forstandere, som, uden frivillig at have tilbudt sig, ere bleve udnævnte i denne Egenkab og som med Samvittighedsfuldhed og Nøiagtighed have udført de dem overdragne Pligter til Bestyrelsens fuldkomne Tilfredshed. Blandt disse maae vi her særligt nævne de tre første Herrer Forstandere*), der ved deres Stridelse til Directionen issor først fremkaldte disse Discussioner. Derimod tør Bestyrelsen efter

*) Hver Forstander Thønnesen har overtaget sit Forstanderskab efter frivilligt Tilbud.

hiin offentlige Ytring ikke dølge, at enkelte andre Forstandere, der frivilligen have overtaget dette Hverv, ikke fyldestgjorde enhver Fordring, hvortil deres formodede Iver for Sagen berettigede. At ikke saadanne Samlinger finde Sted, som Planen af 1799 omtaler, har den naturlige Grund, at Directionen ikke længer har den Form, som Planen bestemte. Man troer forøvrigt, at Forstandernes Nærværelse ved de enkelte Almissefagers Foretagelse i Directionen, hvilken isvrigt efter Planen af 1799 ikke fandt Sted, eftersom Forstanderne i Samlingen med den enkelte Districtsdirecteur afleverede Indstillingen og senere underrettedes om Directionens Bestemmelse (§ 37, f.); fremdeles ved Mynstringerne over de Fattige, ved Examinere i Fattigvæsenets Skoler, som de indbydes til at overvære, og ved flere andre Leiligheder, giver dem Anledning til noie at kjende Fattigvæsenets Forhold og at yttre dem herover. Ogsaa formener Bestyrelsen, at man, ved i Skrivelse af 4de Juni f. A. til Besvarelse af de fire Herrer Forstanderes Andragende, vidtløstigen at udvilde de Grundsætninger, hvorefter man leder Fattigvæsenets Virksomhed, har godtgjort, at man ikke skyer at oplyse om ethvert Forhold, der kan være af almindelig Interesse med Hensyn til Fattigvæsenet. Blandt de forskjellige flere Former, hvorunder Almisseuddelingen kan finde Sted, kunde muligens en lignende Form, som den, Comiteebetænkningen har skizzeret, ogsaa være at tage i Betragtning. Dog maa vel ialtfald Overvægten ved Bestemmelsen beroe hos Bestyrelsens Medlemmer, dersom man ikke vil løbe Fare for, at Anvendelsen af Fattigvæsenets Midler og af Fattigskatten neblægges i Andres Hænder, end i deres, hvem det egentlige Ansvar for hine Pengemidlers Afbenyttelse paahviler. Ogsaa tør det ikke oversees, at Afsværling af dem, som skulle tage Beslutningen, vil tilintetgjøre Eenhed i Principerne, hvilket de store Afvigelser i Indstillingerne fra de forskjellige Forstandere tilfulde viser.

Idet vi hermed ende vore Bemærkninger, udtale vi det
 Ønske, at de velvilligen maae blive modtagne som et Bidrag
 til en fuldstændigere Dplysning om de Kjøbenhavnste Fattig-
 stiftelser. Det er ikke ubetinget Tilfældet, at de enkelte Med-
 lemmer af Bestyrelsen have deelt de samme Anskuelser over
 de Spørgsmaal, der ere blevne afhandlede under nærværende
 Discussion. Hvad her findes yttret, udgjør en Fremstilling
 af de Grundanskuelser, i Overeensstemmelse med hvilke Fat-
 tigvæsenets Virksomhed i de heromhandlede specielle Retnin-
 ger er blevet ledet. Disse Bemærkninger kunne derfor be-
 trages, som Erfarings=Resultater, der udgjøre Frugten af
 Directionens fleersidige Dverveielser under dens fortsatte Sam-
 virken gennem en Række af Aar. Det er ikke usandsynligt,
 at dybere gjennemtænkte Anskuelser, som Eftertidens mod-
 nede Dplysning maafee kan afføde, paa et sildigere Tids-
 punkt ville faae Leilighed til at gjøre sig gjældende gennem
 Bestyrelsen af Stadens Fattigvæsen. Men en sund og na-
 turlig Udvikling af Communal=Forholdene vil alene kunne
 tænkes derved, at de mere udvidede Anskuelser, som en større
 Folkeudvikling og stedse fremadskridende Dplysning har i
 Folge med sig, bringes i Samklang med, hvad Erfaringen
 har lært os i Fortiden. Det er her kun enkelte Sider af
 det omfattende Forsørgelsesvæsen, der have været Gjenstand
 for Drøftelse. Ogsaa mange andre Retninger af disse Com-
 munens Institutioner frembyde et rigt Stof til Betragtning;
 Bestyrelsen er ikke blind for, at der i disse Henseender kunde
 være Rum for mange Ønsker og Forlangender. Men man
 føler, at den Attraa, som man kunde have for at indrette
 Alt paa det Bedste og Hensigtsmæssigste for de Nødlidende,
 bør søge sin Modvægt i de Hensyn, som Communens øvrige
 Interessers og især dens skatteydende Borgers hele betyngede
 Stilling paabyder. At udtale Ideer om, hvorledes en bedre
 Tingenes Tilstand kan tænkes udført, har altid sin Værdi;
 men ingen omfattende Forbedring kan iværksættes uden et
 Offer af Communens Skatteydere. Det er derfor vistnok ikke
 paa urette Sted, at henlede den offentlige Dpmærksomhed paa,

at enhver omfattende Forbedring i Fattigforsørgelsen har en betydelig Bæmselighed at bekæmpe deri, at den Bekostning, som derved foranlediges, gjør det besværligt for Fattigvæsenet at bevare sig i den Fremgang til en bedre finantsiel Tilstand, som alle Omstændigheder gjøre i høieste Grad ønskelig, og som de senere Forhold have gjort nogenlunde mulig. Dersom der derfor skulde blive Spørgsmaal om at ordne de heromhandlede Forhold eller andre Dele af den offentlige Fattigforsørgelse paa en forandret Maade, vil sikkerlig det Resultat, som skyldes Erfaringen, altid blive skjænket Opmærksomhed, og denne Overbeviisning giver Bestyrelsen det Haab, at hvad her findes fremsat om de Kjøbenhavnske Fattigstiftelser, vil blive taget i Betragtning af dem, der med sand Interesse for Communens Fremgang gjøre dens Institutioner til Gjenstand for deres Overveielser.